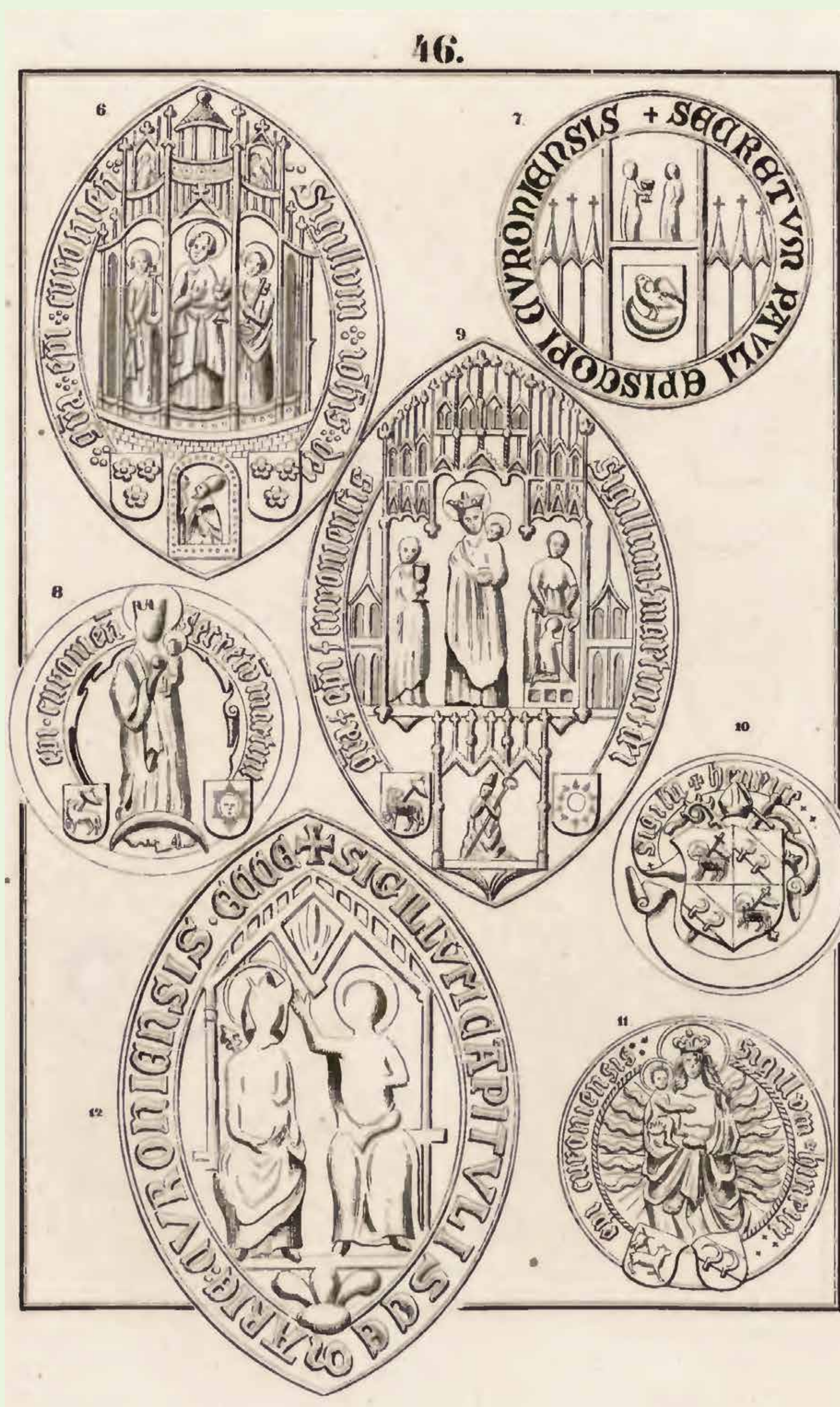


KURZEMES BĪSKAPIJAS DOMKAPITULA PILS

THE BISHOPRIC OF COURLAND'S CATHEDRAL CHAPTER'S CASTLE



Kurzemes bīskapu – bijušo domkapitula dekānu Johana Tīrgarta, Johana fon Minhauzena un Heinriha fon Bazedova zīmogi.
Bishop of Courland – stamps of the former Deans of the Cathedral Chapter, Johannes Tiergart, Johannes von Münchhausen and Heinrich von Basedow.



Kurzemes domkapitula zīmogs. 1290. gads.
Courland Cathedral Chapter's stamp. 1290.



Apšaubāms Aizputes pils attēlojums Jirgena Helmsa hronikā. 17.gs. sākums.
A possible depiction of Aizpute Castle in Jürgen Helms' chronicle. Early 17th century.

The first written mention of Aizpute was on 4th April 1253, when, on the division of Courland between the Livonian Order and the Bishop of Courland, the Bishop received Aizpute (Hasepotten), Kalniene, Apūze, Jāmaiķi and Čērende from the Couronian lands, Cekļa and Duvzare.

In 1261, the Couronian Aizpute Castle, which was located on a steep headland on the right-hand shore of the Tebra River, surrendered to the Crusaders without a fight.

The Bishopric of Courland's spiritual and secular ruler was the bishop. A council of six clerics – the cathedral chapter with a deacon and a prior at its head, assisted in the governance of the Bishopric. Its members, called deans or canons, had doctorates in theology or jurisprudence from European universities. They elected Courland's bishops from their midst. They had to live according to the rules of monastic life – collectively, in a brotherly way and modestly – at the Cathedral Chapter's Castle.

In the early 14th century, the Livonian Order destroyed the Cathedral Chapter's castle in Liepāja. Not long afterwards, the new Cathedral Chapter's castle was built in place of the Couronian Aizpute Castle. It is thought that it had 3 or 4 buildings, with one of them being the Dom Church, first mentioned in 1430. Livestock buildings and the workshops of craftsmen were located in the fore-part of the castle. The Cathedral Chapter bequeathed and leased land, and took craftsmen into its service and rewarded them. On 6th July 1556, Augustinus von Ghetelen, the Dean of the Courland Church and Deacon Jacobus Varus, freed Asmuss Lucis in this way from all his obligations and work as a peasant, due to his faithful

service as a craftsman. This was subject to the condition that he would undertake work as a blacksmith, and courier when letters, money and other items had to be conveyed for the benefit of Aizpute Castle, for the rest of his life.

The most prominent Courland Cathedral Canons: Werner Zekemet, Dean from 1450 – 1464, studied at Rostock University, a member of the family of a Livonian Order vassal.

Hermann Ronneberg von Hildesheim, Dean from 1521 – 1524, studied at Leipzig University, Secretary and Chancellor to Wolter von Plettenberg, Master of the Livonian Order from 1502, and was the Bishop of Courland from 1524. An active and implacable opponent of the Reformation.

Augustinus von Ghetelen, Dean from 1553 - 1557, studied at Rostock University, a monk in the Dominican Order who sharply criticised Lutheranism in 1530 in the Augsburg Reichstag and did not allow its consolidation within the Bishopric of Courland. A monastery from the Order of Franciscans, which was mentioned in a number of 16th century documents, was located on the shores of the Tebra River by the Kuldīga road. The monastery closed after the death of the last monk around 1560.

The Cathedral Chapter's Castle together with Aizpute town and hamlet was destroyed completely during an attack by the Poles in 1583. Aizpute's St. John's Evangelical Lutheran Church was built on the ruins of the castle in the 17th-18th century.

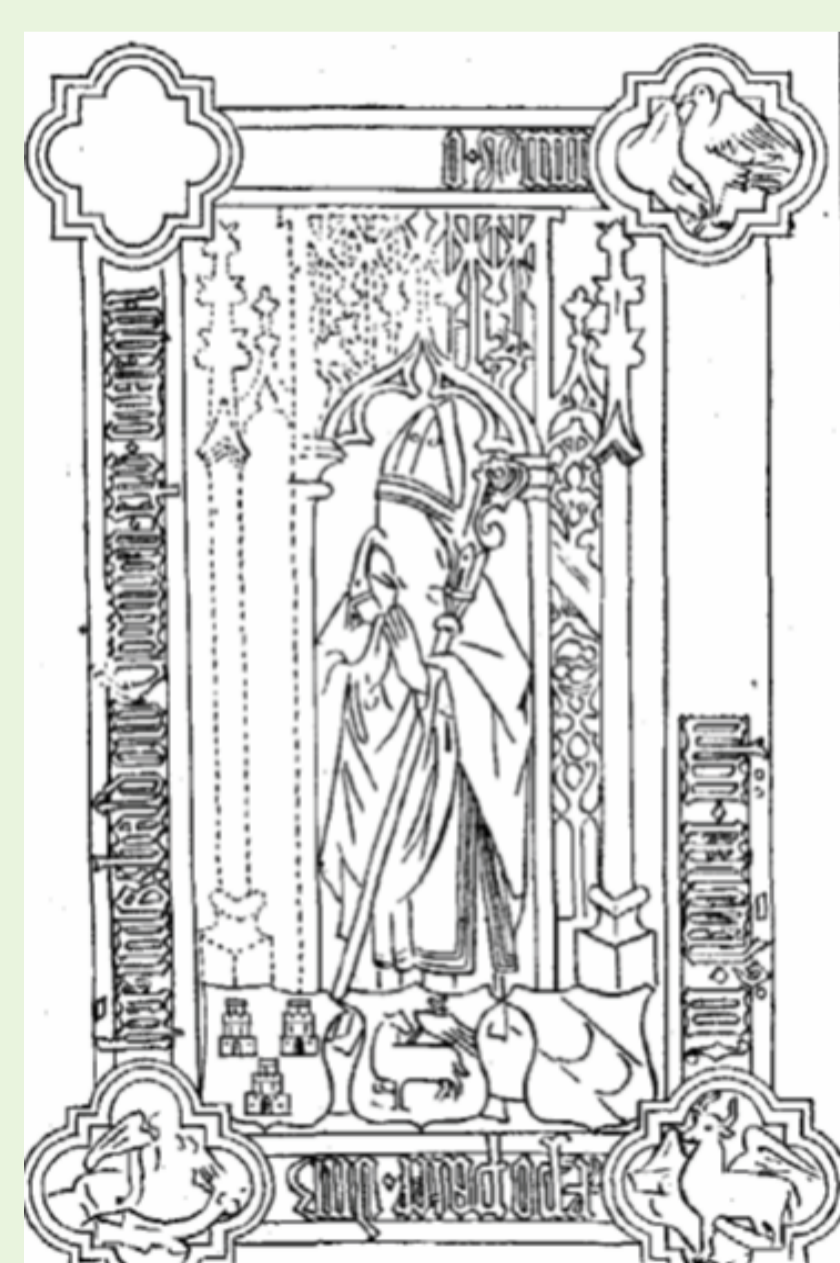
The memorial plaque of the Bishop of Courland, Heinrich von Basedow, who died in 1523, and which was found in 1878 in the burial vaults under the



Skats uz baznīcu un ordeņpili. Pirms 1809. gada.
J. Vāgnera zīmējums.
View towards the church and the Order's castle. Pre-1809.
Drawing by J. Wagner.



Aizpute. Ap 1860. gadu. V. Z. Štafenhāgena zīmējums.
Aizpute. Around 1860. Drawing by W. S. Stavenhagen.



Kurzemes bīskapa Heinriha Bazedova kapakmens. B. Šmīda zīmējums.
Bishop of Courland Heinrich von Basedow's gravestone. Drawing by B. Schmid.

church, can now be seen in the church. Heinrich von Basedow came from a family of Lübeck patricians, and prior to moving to Courland, had been the Dean of the Lübeck Church and a Master of Arts. There are four evangelical symbols in the corners of the plaque: images of an eagle, an angel a bull and a lion, in the middle of which a text has been carved in Latin: "the honourable father and nobleman in Christ, Heinrich von Basedow, Bishop of Courland, whose soul rests in peace, passed away in the year 15...". There are three coats of

Pirmoreiz rakstos Aizpute minēta 1253.g. 4. aprīlī, kad, sadalot Kurzemi starp Livonijas bruņinieku ordeni un Kurzemes bīskapu, bīskaps no kuršu zemes Cekļa un Duvzares saņēma Aizputi (Hasepotten), Kalniene, Apūzi, Jāmaiķus un Čērendi.

1261.g. krustnešiem bez cīņas padevās kuršu Aizputes pils, kas atradās uz stāva zemesraga Tebras upes labajā krastā.

Kurzemes bīskapijas garīgais un laicīgais valdnieks bija bīskaps. Bīskapiju palīdzēja pārvaldīt sešu garīdznieku padome – domkapituls ar dekānu un prioru priekšgalā. Tās locekļi, saukti par domkungiem vai kanoniķiem, bija ieguvuši teoloģijas vai jurisprudences doktora grādu Eiropas augstskolās. No sava vidus viņi ievēlēja Kurzemes bīskapus. Domkapitula pili viņiem bija jādzīvo saskaņā ar klostera dzīves noteikumiem – kopīgi, brālīgi un pieticīgi.

14.gs. sākumā Livonijas ordenis nopostīja domkapitula pili Liepājā. Neilgi pēc tam jaunā domkapitula pils tika uzcelta Aizputes kuršu pils vietā. Domājams, tai bija 3 vai 4 korpusi, un viens no tiem bija doma baznīca, kas pirmoreiz minēta 1430.g. Priekšpili atradās lopu kūtis un amatnieku darbnīcas.

Domkapituls dāvināja un izlēņoja zemes, pieņēma dienestā un apbalvoja amatniekus. Tā 1556.g. 6. jūlijā Kurzemes baznīcas prāvests Augustīns no Getelenas un dekāns Jakobs Varuss par uzticīgo amatnieka dienestu atbrīvoja Asmussu Luci no visiem zemnieku pienākumiem un darbiem ar noteikumu, ka savas dzīves laikā viņš Aizputes pils labā veiks kalēja un ziņneša darbu, kad vajadzēs pārvaldāt vēstules, naudu un citas lietas.

Ievērojamākie Kurzemes domkungi: Verners Stekemess, prāvests 1450. – 1464.g. Studējis Rostokas universitātē, Livonijas ordeņa vietējās izcelsmes lēņavīru dzimtas piederīgais.

Hermanis Ronebergers no Hildesheimas, dekāns 1521. – 1524.g., studējis Leipcigas universitātē, kopš 1502.g. Livonijas ordeņa mestra Voltera no Plettenbergas sekretārs un kanclers, kopš 1524.g. – Kurzemes bīskaps. Aktīvs un nesamierināms reformācijas pretinieks.

Augustīns no Getelenas, prāvests 1553. – 1557.g., studējis Rostokas universitātē, dominikāņu ordeņa mūks, 1530.g. Augsburgas reihstāgā asi kritizēja luterismu un nepieļāva tā nostiprināšanos arī Kurzemes bīskapijā.

Tebras upes krastā pie Kuldīgas ceļa atradās franciskāņu mūku ordeņa vīriešu klosteris, kas minēts vairākos 16.gs. dokumentos. Klosteris beidza pastāvēt ar pēdējā mūka nāvi ap 1560. gadu.

Domkapitula pils kopā ar Aizputes pilsētu un miestu tika pilnībā nopostīta poļu iebrukuma laikā 1583. gadā. Uz pils drupām 17.-18.gs. uzcelta Aizputes Sv. Jāņa ev. - lut. baznīca.

Baznīcā atrodas 1523.g. mirušā Kurzemes bīskapa Heinriha fon Bazedova kapa plāksne, kas 1878.g. atrasta apbedījumu velvē zem baznīcas. H. Bazedovs nācis no Lībekas patriciešu dzimtas, pirms pārcelšanās uz Kurzemi bijis Lībekas baznīcas domkungs un mākslu maģistrs.

Plāksnes stūros ir četru evaņģēlistu simbolu: ērgļa, eņģeļa, vērsa un lauvas attēli, starp kuriem iekalts teksts latīņu valodā: "15... gadā nomira godājamais Kristū tēvs un kungs Heinrihs Bazedovs, Kurzemes bīskaps, kura dvēsele atdusas mierā". Pie bīskapa kājām attēloti trīs ģerboņi: vidū - Kurzemes bīskapijas ģerbonis ar Dieva Jēra attēlu, bet malās bīskapa vecāku - Lībekas rātskunga un birģermeistara Dītriha Bazedova un viņa pirmās sievas Hedvigas ģerboņi. Bīskapa nāves gads plāksnē nav iekalts, kas liecina, ka bīskaps Lībekā kalto akmeni pasūtījis pirms savas nāves.

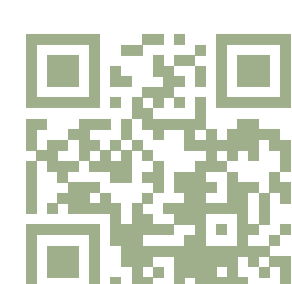


Domkapitula pils kalns un Sv. Jāņa baznīca. 20.gs. 20.- 30.tie gadi.
The Cathedral Chapter's Castle hill and St. John's Church. 1920s-1930s.



Aizpute. H. F. Vēbera zīmējums. 1814. gads.
Aizpute. Drawing by H. F. Waeber. 1814.

arms portrayed at the feet of the bishop: in the middle – the coat of arms of the Bishopric of Courland with an image of the Lamb of God, and at the sides, the coats of arms of the bishop's parents - councillor and Mayor of Lübeck, Dietrich Basedow and his first wife, Hedwig. The date of death of the bishop is not carved into the plaque, which is evidence of the fact that the bishop commissioned the stone, which was carved in Lübeck, prior to his death.



Atbalsta:



visitaizpute.lv

AIZPUTES PILSĒTAS TAPŠANA

ORIGINS OF THE TOWN OF AIZPUTE



Kurzemes domkapitula zemes dāvinājuma akts Aizputes pilsētas celšanai. 1378. gada 17. martā. LVVA, 5561.f., 4.apr., 13.lieta. (Dokumenta kopija ir pasūtīta Latvijas Valsts vēstures arhīvā.)
The Courland Cathedral Chapter Act granting the land for the construction of the Town of Aizpute. 17th March 1378. SAL 5561 - 4 - 13.a

1378.g. 17. martā Kurzemes domkapituls piešķir vietu pilsētas būvēšanai pie priekšpils un pilsmiesta, kā arī zemesgabalu pilsētas tūrumiem, pļavām un ganībām. Dokumentā pirmoreiz minēta svētā evaņģēlista Jāņa draudzes baznīca, kas 19.gs. sākumā jau bija zudusi, un senākā zināmā ražotne Aizputē - ķieģeļu žāvēšanas šķūnis.

Jaunajai Aizputes pilsētai tika piešķirtas Rīgas tiesības, kas garantēja pašpārvaldi un tiesas neatkarību.

Pilsētas pilntiesīgie iedzīvotāji bija personas, kam pilsētā piederēja nekustams īpašums – namnieki. Pilsētu pārvaldīja no namnieku vidus ievēlēti rātskungi. Visi jautājumi rātē bija izlemjami ar balsu vairākumu. Rātes sēdes sasauca tās priekšsēdētājs - birģermeistars, un katra rātskunga pienākums bija tajās piedalīties. Namnieku civilās un krimināllietas pēc Rīgas statūtiem iztiesāja pilsētas fogta jeb soģa tiesa: fogts un divi rātskungi kā piesēdētāji.

Dažas Rīgas tiesību normas:

- Ja namnieks gribēja pārdot nekustamu īpašumu, vispirms to bija jāpiedāvā tuvākajiem radniekiem, un tikai pēc tam - citiem namniekiem.
- Kamēr vecāki bija dzīvi, viņiem piemita pilnīgas tiesības lemt par savu bērnu nākotni – vai nu nodot tos klosterī, vai izprecināt.
- Vīrieši pilngadību sasniedza ar 18, sievietes – ar 14 gadu vecuma sasniegšanu.
- Ja kādu vīrieti pieķēra pie meitas, viņam tā bija jāņem par sievu. Atteikšanās gadījumā vainīgajam nācās maksāt 10 sudraba markas (ap 2 kg sudraba) lielu sodu.
- Par sievietes izvarošanu, ja to bija iespējams pierādīt ar lieciniekiem, vainīgajam nocirta galvu.
- Ja sieva pārkāpa laulību, piekrāptais vīrs varēja nedarīt

neko, vai arī vest vainīgo tiesas priekšā. Par to varēja piespriest nāvessodu, ko varēja izpirkt ar 10 sudraba markām.

- Ja viltotās naudas vērtība sasniedza pusvērdiņu, vainīgajam bija jānocērt roka; ja viltotās naudas vērtība sasniedza vienu vērdiņu vērtību, viltotāju cepināja uz pannas līdz nāvei.

- Ja nozagto mantu vērtība sasniedza vienu vērdiņu, zaglis tika pakārts, ja pusvērdiņu – zaglim nogriezta ausi vai iedezināja kauna zīmi un izdzina no pilsētas.

Aizputē pastāvēja kalandas brālība, kas rūpējās par nabagiem un slimniekiem, nodrošināja apbedīšanu un aizlūgumus saviem biedriem, kā arī aizdeva naudu ar Livonijā noteikto likmi – seši procenti gadā. Garīgās brālības Livonijā bija vienīgās legālas kredītiestādes.

1464.g. 29. septembrī Hermanis Firābends (Vyravent) no Aizputes apliecināja, ka no Aizputes kalandas brālības vecākā un piesēdētājiem ir aizņēmis 50 vecās Rīgas markas par 3 markas lielu renti gadā. Par to viņš iekļāja tūrumu, ko aizdevēji varēja brīvi lietot līdz parāda atdošanai.

On 17th March 1378, the Courland Cathedral Chapter bestowed an area for the construction of a town next to the fore-castle and castle hamlet, as well as a plot of land for the town's fields, meadows and pastures. The first mention of St. John's Church, which had already disappeared by the early 19th century, and the oldest known factory in Aizpute – a brick drying shed, appeared in a document.

The new town of Aizpute was allocated the Rīga Statutes which guaranteed self-government and the independence of the courts.

Persons who owned real estate in the town – owners, were considered to be full-fledged residents of the town. The town was governed by councillors elected from among the owners. All issues in the town council had to be determined by a majority of votes. Council meetings were called together by a chairman, who was the mayor. The mayor and all of the town councillors were obliged to participate in the meetings. According to the Rīga Statutes, the owners' civil and criminal matters were adjudicated by the town's vogt [advocate] or court of bailiffs: the vogt and two councillors as laymen.

Some of the Rīga Statutes are outlined:

- If an owner wished to sell any land, he has to offer it to his closest relatives first, and only after this – to other owners. As long as the parents are alive, they have full rights to decide their children's future – whether to send them to a monastery, or to marry them off.
- Men reach adulthood at 18 years of age, while for women it is 14 years of age.
- If a man is caught in the act with a young lady, he has to take her as his wife. If he refuses, he has to pay a fine of 10 silver marks (about 2 kgs of silver).
- Where a woman is raped, if it is possible to prove this with the help of witnesses, the guilty party's head is to be chopped off.
- If a woman breaches her marital vows, the betrayed husband

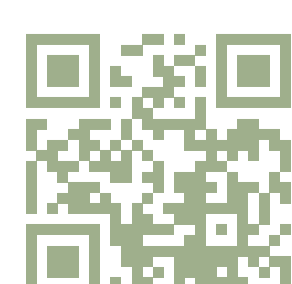
can either do nothing or take her to court. The death penalty can be imposed for this, but this can be foregone by the payment of 10 silver marks.

- If the value of counterfeit money reaches a half a ferding, the guilty party has his hand chopped off; if the value of the counterfeit money reaches the value of one ferding, the counterfeiter is fried on a pan until his death.

- If the value of stolen property reaches one ferding, the thief is to be hanged, but if it is a half a ferding – the thief has an ear cut off or a sign of shame is branded on him and he is run out of town."

There was a Kalanda Brotherhood in Aizpute, which cared for the poor and the sick, provided burials and church services for its members, and lent money at the rate determined in Livonia – six per cent per year. Religious brotherhoods were the only legal credit institutions in Livonia.

On 29th September 1464, Herman Vyravent from Aizpute confirmed that he had borrowed 50 old Rīga marks for 3 marks rent per year from the Aizpute Kalanda Brotherhood's Elder and laymen. For this, he mortgaged a field, which the lenders were free to use until the debt had been repaid.



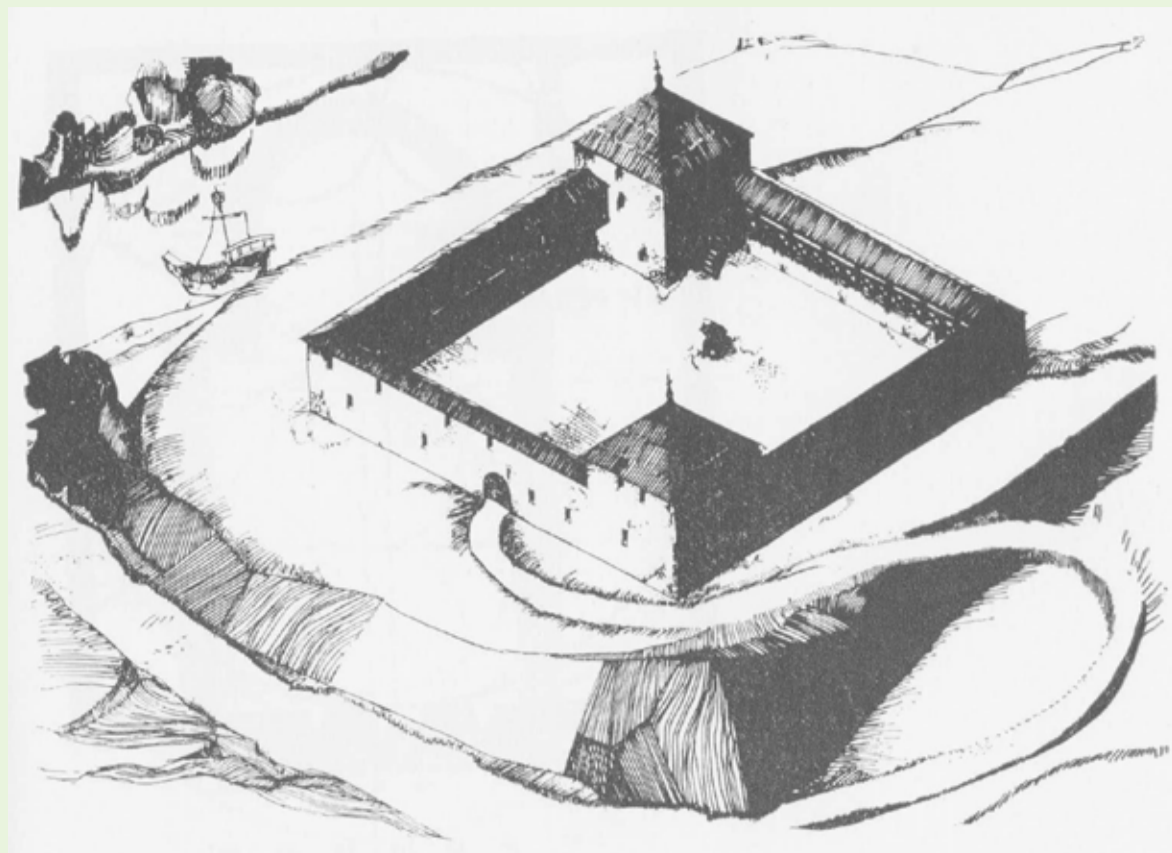
Atbalsta:



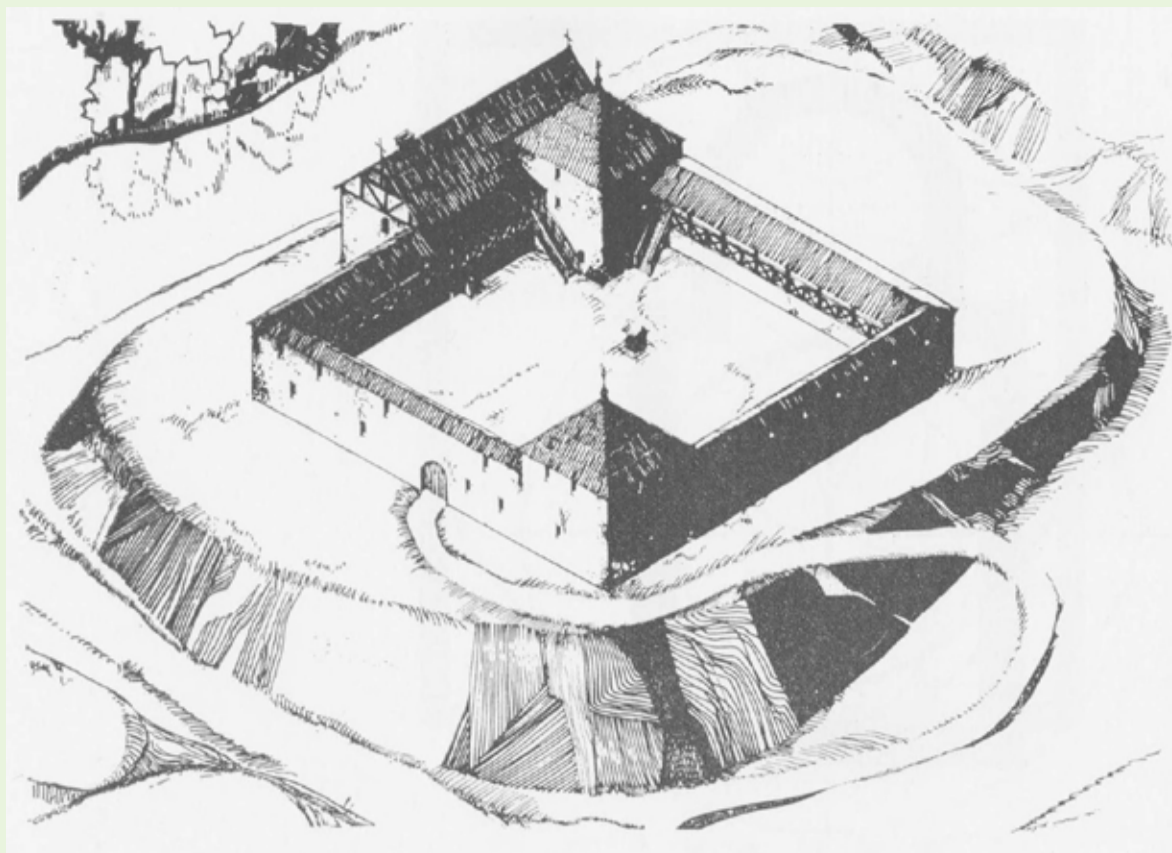
visitaizpute.lv

LIVONIJAS ORDEŅA PILS

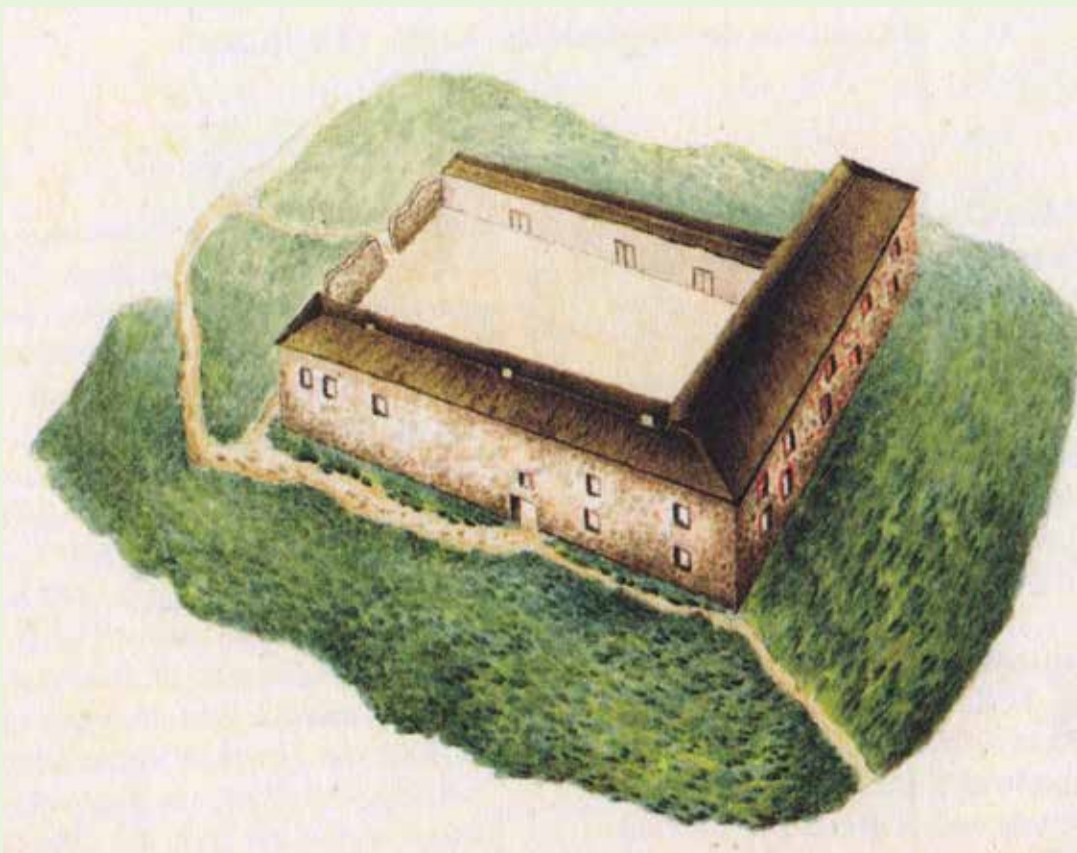
THE LIVONIAN ORDER'S CASTLE



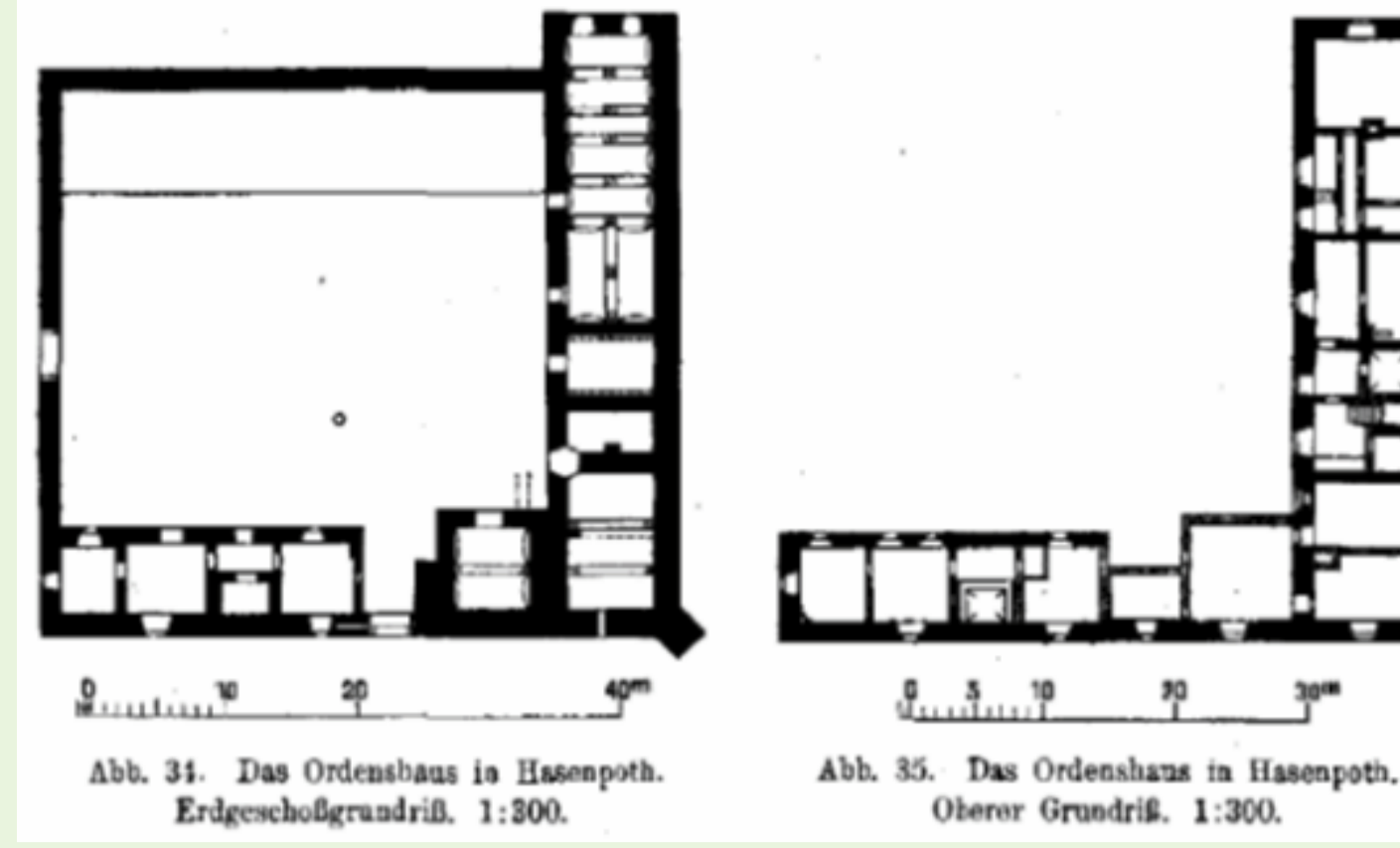
Aizputes ordenpils 13.gs. beigās. M. Mihailovas rekonstrukcija.
The Order's Aizpute Castle in the late 13th century. Reconstruction by M. Mihailova.



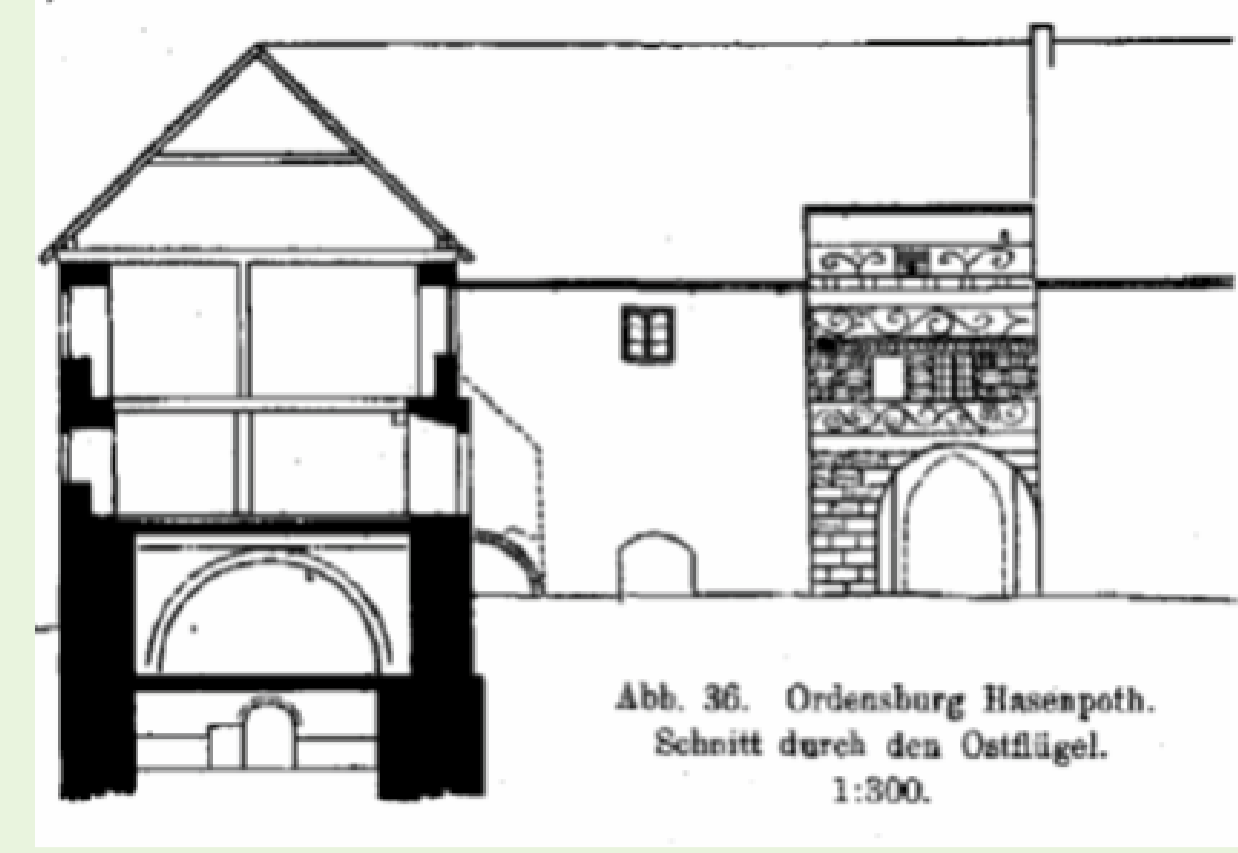
Aizputes ordenpils 15.gs. M. Mihailovas rekonstrukcija.
The Order's Aizpute Castle in the 15th century. Reconstruction by M. Mihailova.



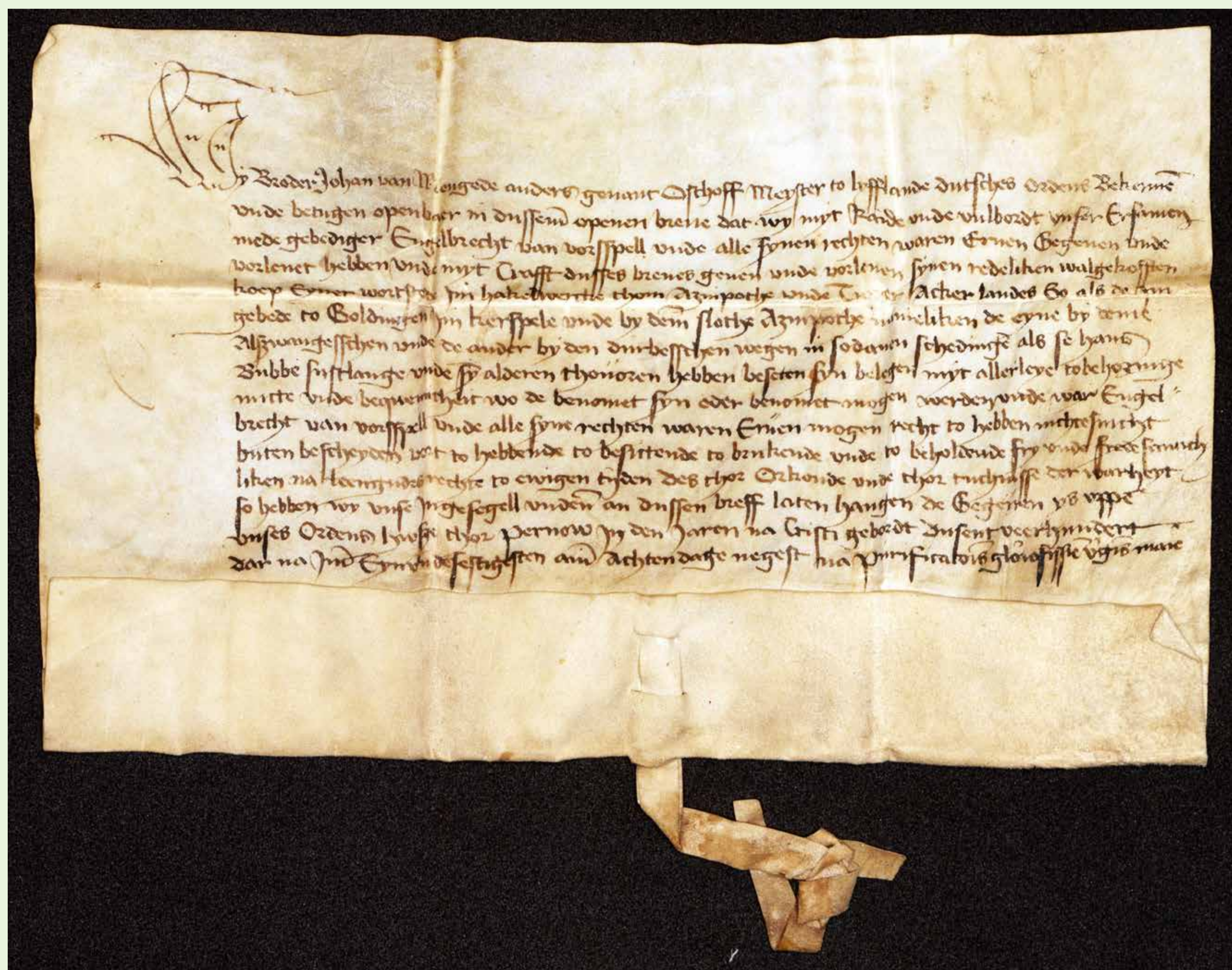
Aizputes pils no dienvidiem. Ap 1827.g. H. J. Krāmera zīmējums.
Aizpute Castle from the south. Around 1827. Drawing by H. J. Cramer.



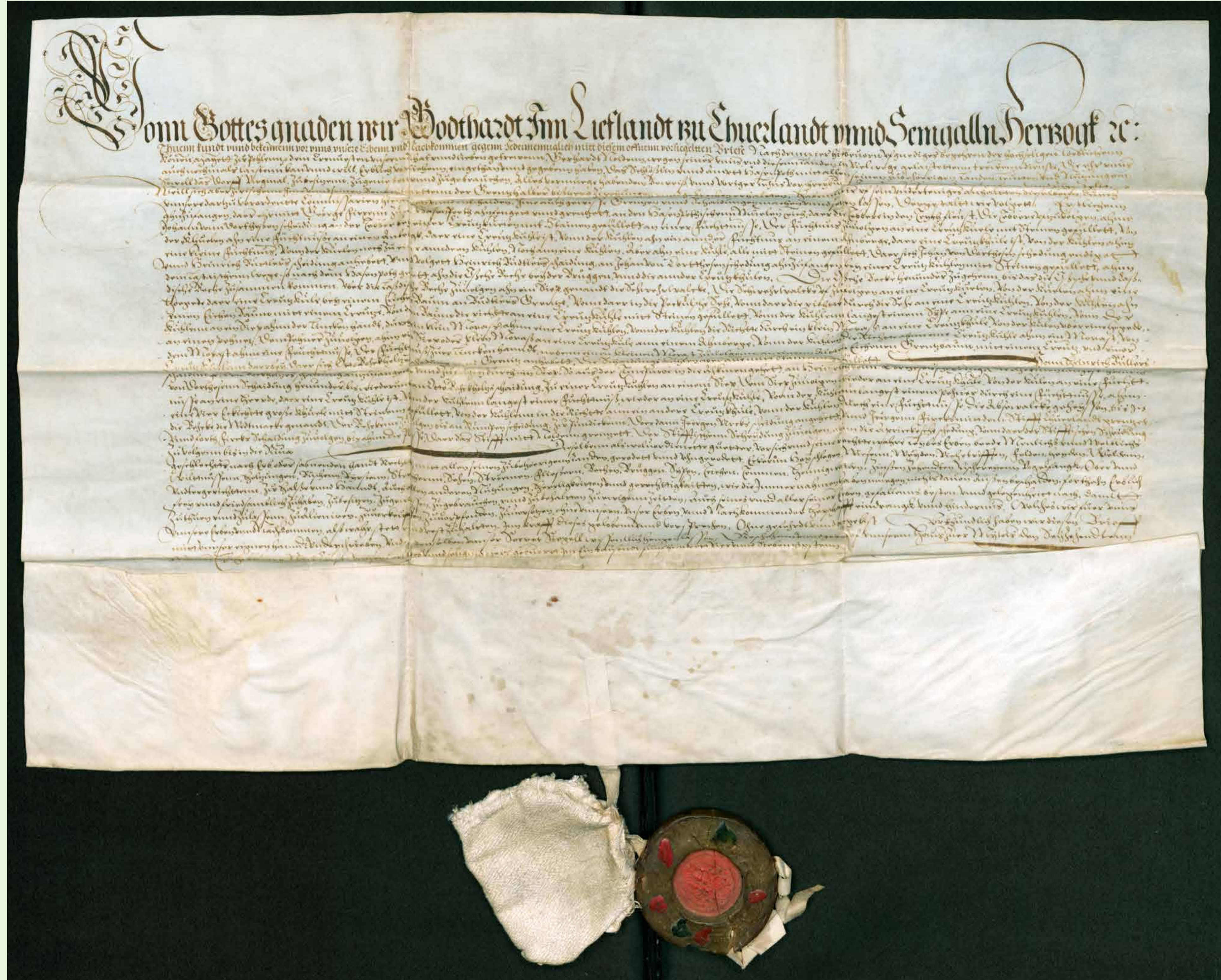
Ordenpils pirmā un otrā stāva plāns. 1917. gads. B. Šmida uzmērījums.
Plan of the first and second floor of the Order's Castle. 1917. Survey by B. Schmid.



Ordenpils austrumu korpusa šķērsriezums un sgraffito virs vārtiem. 1917. gads. B. Šmida uzmērījums.
Cross-section of the Order's Castle's eastern building and the sgraffito above the gate. 1917. Survey by B. Schmid.



Mestra Johana no Mengedes lēņa grāmata E. Foršpilsam par zemes piešķiršanu Aizputes ordenpils tuvumā. 1461.g.
Master Johann von Mengede's feudal land book for E. Vorspil about the purchase of land in the vicinity of the Order's Aizpute Castle. 1461.



Hercoga Gotharda Ketlera lēņa grāmata G. Noldem par Aizputes pilsmuižas un Virgināles ciema piešķiršanu. 1574.g. LVVA, 5561.f., 4.apr., 575.lieta (Elektroniskā kopija ir pasūtīta Latvijas Valsts vēstures arhīvā!)
Duke Gotthard Kettler's feudal land book re G. Nolde about the bequeathing of Aizpute Castle manor and Virgināle Village. 1574. SAL, 5561 – 4 - 575

Livonijas ordeņa Aizputes pils Tebras kreisajā krastā pie Livonijas – Prūsijas lielceļa celta 13.gs. beigās – 14.gs. sākumā. Tāpat kā citas Kuldīgas komturijas palīgpilis – Alšvanga, Durbe un Skrunda, tā atradās Kuldīgas komtura pakļautībā. 14.gs. vidū viduslejasvācu valodā pils saukta Vrundenborgh – Draugu pils.

Būve pieder tā saukto Kurzemes ceļa kastelu tipam - liels pagalms, ko ietver kvadrātveida aizsargmūris, kam piebūvēts viens vai divi dzīvojamie korpusi. Pagalmā tika novietoti ceļotāju pajūgi, bet ceļotāju un ziņnešu zirgi – mūru iekšpusei piebūvētajos stajļos.

Sākotnēji tika uzcelts ārējais aizsargmūris ar sargtorņiem pretējos stūros. Tikai 14./15.gs. mijā pie austrumu sienas uzbūvēja divstāvu dzīvojamo korpusu.

1341.g. rudenī Aizputes pilī tika uzglabāti 20 lasti (vairāk nekā 40 tonnas) labības, kas bija ievākta kā nodevas no pilsnovada zemniekiem.

14.gs. vidū lauksargu nodokļa maksātāju sarakstā fiksēti Aizputes pilsnovada saimnieku vārdi. Tā Tvīku ciemā dzīvojuši Vīrbalds, Varnauds, Starūns, Ģibeķis, Veslavs, Slavnauks, Priekšāda, Vibis, Bēgams, Draveķis, Slavcelpis, Stenīķis, Naudevids, Nausāds, bet Dzeldu ciemā - Tītulis, Āda, Navkeits, Ķikulis, Gribulis, Pretzemis, Nameiksis.

Sakaru nodrošināšanā starp Livoniju un Eiropas zemēm Aizputes pilij visnozīmīgākā bija pasta stacijas loma, kur ziņneši varēja nomainīt zirgus, bet svešzemju sūtņi, citas cienījamās personas un viņu pavadoni - atpūsties, pabarot zirgus un pārmakšņot.

16.gs. Livonijas ordeņa mestru lēņa grāmatās ir minēti arī ordeņa Aizputes miests, tīrums, ūdensdzirnavas un krogs, kas atradās pie pils un lielceļa.

1562.g. Aizputes pilsmuiža izlēpta Kurzemes hercoga

Gotharda Ketlera padomniekam Gerhardam Noldem, kura dzimtai tā piederēja visu 17. gadsimtu.

Uz torņa būves sienas pagalma pusē atrodas apmetuma rotājums - sgraffito, ko veido kvadrī, kuros ir rozetes, akanta un citu lapu vijumi.

Līdzīgs sienas rotājums atrodas uz Bauskas pils priekšpils sienām, un to autors ir itāliešu būvmeistars. Analogiski rotājumi itāliešu ietekmē darināti uz renesanses stila pilīm un baznīcām Silēzijā, kas celtas ap 1600.g. Tādēļ var secināt, ka pārbūves Aizputes pilī, kas skāra arī iekšējās, notikušas ap 1600.g.

1659.g. marta sākumā zviedru leitnanta J. Aderkasa vadītā nodaļa no Kuldīgas devās uz Aizputi. Pie tās nometnē bija apmetušies 2000 poļu karavīri. Zviedri tiem negaidīti uzbruka un 200 poļus nogalināja. Poļi panikā bēga cauri pilsētiņai. 400 vīri virsleitnanta Korfa vadībā nocietinājās pilī, tomēr vakarā padevās zviedriem, kas pili izlauņāja un izpostīja.

1665.g. Aizputes pils bija atjaunota, un tajā apmetās hercoga Jēkaba garnizons.

Dienvidu korpus celts tikai 17.gs. beigās. Tas bija ļoti vienkāršs: katrā stāvā trīs telpas ar apvalkdūmeni vidū. Iespējams, tajā atradās kalpotāju dzīvokļi, bet īpašnieki dzīvojuši labiekārtotajā austrumu korpusā.

1665.g. Aizputes pils bija atjaunota, un tajā apmetās hercoga Jēkaba garnizons.

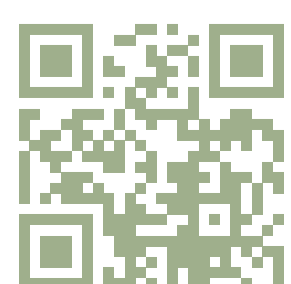
Dienvidu korpus celts tikai 17.gs. beigās. Tas bija ļoti vienkāršs: katrā stāvā trīs telpas ar apvalkdūmeni vidū. Iespējams, tajā atradās kalpotāju dzīvokļi, bet īpašnieki dzīvojuši labiekārtotajā austrumu korpusā.



Ordenpils pagalms. 20.gs. 20. - 30-tie gadi.
The courtyard of the Order's Castle. 1920s-1930s.



Ordenpils no dienvidrietumiem. 20.gs. sākums.
The Order's Castle from the south-west. Early 20th century.



Atbalsta:



visitaizpute.lv

PILTENES APGABALA IZVEIDOŠANĀS

HISTORY OF THE PILTENE DISTRICT

1559.g. septembrī pēdējais Kurzemes bīskaps Johans Minhauzens par 30 000 dālderiem pārdeva Sāmsalas – Vīkas (tagadējā Igaunijā) bīskapiju Dānijas karalim Frederikam II, kurš to nodeva savam brālim, Holšteinas hercogam Magnusam apmaiņā pret viņa mantojuma tiesu Dānijā. 1560.g. jūnijā Minhauzens pārdeva Magnusam arī Kurzemes bīskapiju par 9200 dālderiem. Ar to bīskapija kļuva par laicīgu valstisku veidojumu – Piltenes apgabalu. Ordeņa Aizputes daļa nonāca Kurzemes – Zemgales hercogistē.

Hercogs Magnuss pārsvarā uzturējās Ārensburgas pilī Sāmsalā, Piltenes apgabala pārvaldīšanu uzticot reģentu padomei. Lai iegūtu atbalstu, hercogs Magnuss lielāko daļu bīskapijas zemju piešķīra muižniekiem. Tikai 1578.g. Magnuss apmetās uz pastāvīgu dzīvi Piltē, kur nomira 1583.g.

1579.g. hercogs Magnuss un viņa Piltenes apgabals padāvās Polijas karaļa virskundzībai. 1583.g. Dānija un Piltenes muižnieki sāka mantojuma karu par Piltēni ar Poliju – Lietuvu. Karā tika izpostīta apgabala lielākā daļa. Karš noslēdzās ar 1585.g. 10. aprīļa Kronenborgas miera līgumu. Saskaņā ar to, Dānija par 30 000 dālderiem atteicās no Kurzemes bīskapijas par labu Polijai – Lietuvai. Savukārt Polijas karalis Piltenes apgabalu iekļāva Brandenburgas kūrfirstam.

Piltenes apgabalā izveidojās muižnieku korporācija – dižciltīgie jeb bruņniecība, kas savās rokās pārņēma politisko un saimniecisko varu. Iekšējos un ārējos jautājumus bruņniecība izlēja regulārās sapulcēs – landtāgos, kas notika Aizputē. Viens no bruņniecības līderiem bija poļu karavadonis Hermanis Maidels, kuram 1595.g. karalis Sigismunds III piešķīra bagāto Cīravas muižu. Jau pirms 1613.g. Piltenes bruņniecība viņu ievēlēja par zemes padomnieku - landrātu. Maidels izpirka no

Brandenburgas kūrfirsta ķīlas tiesības uz Piltenes pilsnovadu, kas nonāca viņa faktiskā valdījumā.

17.gs. sākumā aizsākās Aizputes pilsnovada īpašnieka Gerharda Noldes dēla Magnusa konflikts ar Kurzemes hercogu Vilhelmu Ketleru, kurš centās ierobežot dižciltīgo varu. Laikabiedri rakstīja, ka Noldes bija izglītoti un bagāti, un daudzas reizes zākājuši Vilhelmu gan vārdos, gan rakstos.

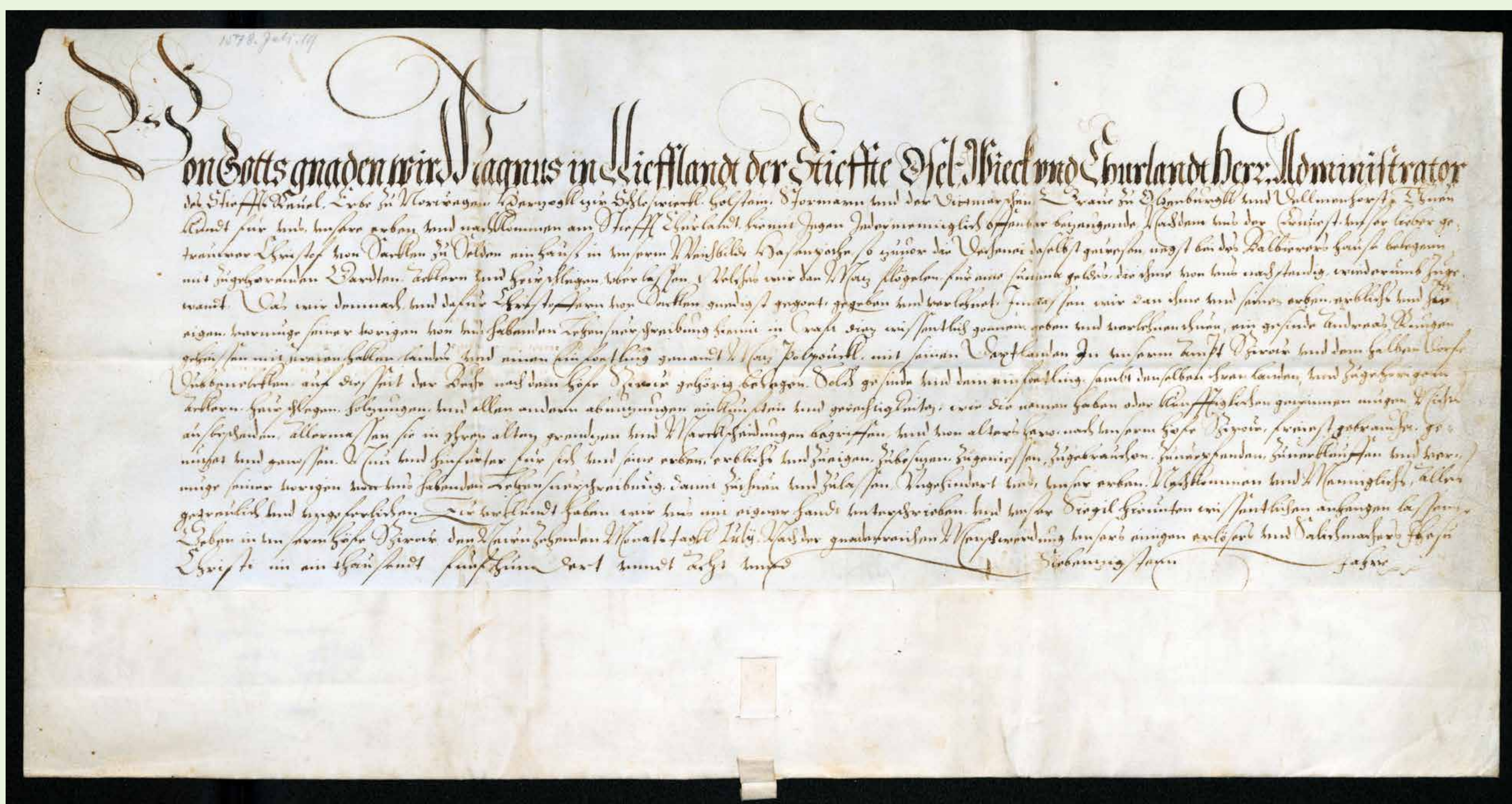
Noldes un Piltenes dižciltīgie centās panākt, lai Piltenes apgabals nonāktu tiešā Polijas karaļa pakļautībā, kurš tai ieceltu gubernatoru. 1611.g. ar Polijas seima lēmumu Piltene apgabals tika iekļauts Lietuvas lielkņazistē. Tika pieņemti Piltenes statūti – likumi, kas noteica muižnieku civilās un krimināltiesības. Tanī pašā gadā hercogs Vilhelms vienojās ar Brandenburgas kūrfirstu par iekļāvē Piltenes apgabala izpirkšanu par 50 000 guldeniem. Līdz ar to Piltēni iestājās divvaldība.

Vēlēšanos pakļauties Vilhelmam izrādīja pilsētas – 1615.g. 11. janvārī Aizpute zvērēja uzticību hercogam.

1615.g. 10. augustā Jelgavā hercoga karavīri noslepkavoja brāļus Gothardu un Magnusu Noldes, jo Vilhelms bija uzzinājis, ka viņu vadībā notiks muižnieku dumpis pret hercogu. Par to Polijas seims un karalis Vilhelmu atcēla no hercoga troņa. Karaļa komisija 1617.g. apstiprināja Piltenes apgabala pārvaldīšanas likumu. Saskaņā ar to, Polijas karalim pakļauto apgabalu bija jāpārvalda septiņiem dižciltīgiem landrātiem un notāram. Pirmie landrāti, ko 1617.g. ievēlēja Piltenes apgabala dižciltīgie un apstiprināja karaļa komisija, bija Polijas karaļa kambarkungi Reinholds Brakels un Hermanis Maidels, kūrfirsta padomnieks Verners Bērs, Fabians fon Rozens, Aleksandrs fon Sakens, Frīdrihs fon Brunovs un Magnuss fon Brinkens.



Sāmsalas – Vīkas un Kurzemes bīskapa Magnusa izdots akts Gerhardam Noldem par tiesībām celt dzirnavas Tebras upē pie Aizputes. 1569. gads. LVVA, 5561.f., 4.apr., 533.lieta. (Lietas digitālā kopija pasūtīta LVVA)
Act issued by Magnus, Bishop of Ōsel-Wiek and Courland to Gerhard Nolde for the right to build a mill on the Tebra River at Aizpute. 1569. SAL, 5561 – 4 – 533.



Sāmsalas – Vīkas un Kurzemes bīskapijas valdnieka Magnusa lēņa grāmata Kristofam fon Sakenam par nama piešķiršanu Aizputē, zemnieka piešķiršanu Cīravas muižā un puses no Dunalkas ciema piešķiršanu. LVVA, 5561.f., 4.apr., 612.lieta. (Lietas digitālā kopija pasūtīta LVVA)
Feudal land book issued by Magnus, Bishop of Ōsel-Wiek and Courland to Christoph von Sacken for the allocation of a house in Aizpute, the allocation of serfs at Cīrava Manor and the allocation of half of Dunalka Village. SAL, 5561 – 4 – 612.



Hercoga Magnusa zīmogs.
Duke Magnus' stamp.



Hercoga Magnusa medaļa. 1563. gads.
Duke Magnus' medal. 1563.



In September 1559, the last Bishop of Courland, Johan Münchhausen, sold the Bishopric of Ōsel-Wiek (now part of Estonia) to King Frederick II of Denmark for 30,000 thalers. He subsequently passed it on to his brother, Duke Magnus of Holstein in exchange for his part of the inheritance in Denmark. In June 1560, Münchhausen also sold the Bishopric of Courland to Magnus for 9,200 thalers. Through this, the Bishopric became a secular entity – the Piltene District. The Aizpute part of the Order ended up in the Duchy of Courland – Semigallia.

Duke Magnus spent most of his time living at Arensburg [now Kuressaare] Castle on Saaremaa, entrusting the governance of Piltene District to a Council of Regents. To gain support, Duke Magnus allocated the majority of the Bishopric's land to knights. Magnus moved permanently to Piltene in 1578, where he passed away in 1583.

In 1579, Duke Magnus and his Piltene District became subject to the rule of the Polish king. In 1583, Denmark and the Piltene knights began a war of inheritance for Piltene with Poland – Lithuania. The majority of the district was laid waste during the war. The war ended with the Kronenbourg Peace Treaty of 10th April 1585. According to its terms, Denmark gave up the Bishopric of Courland to Poland – Lithuania for 30,000 thalers. In turn, the Polish king mortgaged the Piltene District to the Brandenburg Margrave.

A corporation of knights – an aristocracy or 'the knights', which took political and economic power into its own hands, developed in Piltene District. The knights decided internal and external questions at regular meetings – at the landtag [State Diet], which took place in Aizpute. One of the leaders of the knights was Polish military commander Herman Maydell, who was allocated the wealthy Cīrava Manor in 1595 by King Sigismund III. The Piltene knights had already elected him to the position of County Commissioner -landrat prior to 1613. Maydell purchased the mortgage rights to the Piltene castle areal, which came into his actual possession from

the Brandenburg Margrave.

In the early 17th century, a conflict began between Aizpute castle areal owner Gerhard Nolde's son Magnus and the Duke of Courland, Wilhelm Kettler, who tried to limit the power of the aristocracy. Contemporaries wrote that the Noldes were educated and wealthy, but had frequently defamed Wilhelm verbally and in writing.

Nolde and the Piltene aristocracy tried to get the Piltene District under the direct rule of the Polish king, who would appoint a governor for it. In 1611, Piltene District was included in the Grand Duchy of Lithuania by a decision of the Polish Sejm. The Piltene Statutes were adopted – laws which determined the landlord's civil and criminal rights.

In the same year, Duke Wilhelm came to an agreement with the Brandenburg Margrave about the purchase of the mortgaged Piltene for 50,000 guilders. With this, a diarchy commenced in Piltene.

The town indicated its wish to be subject to Wilhelm – on 11th January 1615, Aizpute swore allegiance to the Duke.

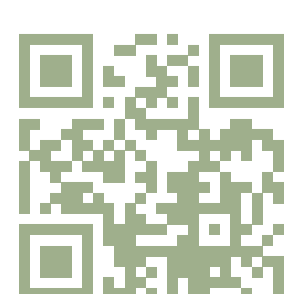
On 10th August 1615, the Duke's soldiers killed the brothers Gotthard and Magnus Nolde in Jelgava, as Wilhelm had found out that they were about to lead a revolt by the knights against the Duke. The Polish Sejm and the king took the Duke's throne away from Wilhelm due to this. The King's Commission affirmed the Piltene District Governance Law in 1617. According to this, the district which was subject to the Polish king had to be governed by seven aristocratic county commissioners and a notary. The first county commissioners who were elected by the Piltene District's aristocrats in 1617 and confirmed by the King's Commission were the Polish king's chamberlains Reinhold Brakel and Herman Maydell, the Margrave's adviser Werner von Behr, Fabian von Rosen, Alexander von Saken, Friedrich von Brunnov and Magnus von Brincken.



Brāļi Gothards un Magnuss Noldes. 19.gs. 40.-tajos gados zīmējis J. L. Eginks pēc Kurzemes provinciālmuzejā esošas 17.gs. gleznas.
Brothers Gotthard and Magnus Nolde. 1840s drawing by J. L. Egink from a 17th century painting in the Courland Province Museum.



Kurzemes hercogs Vilhelms Ketlers. 1615. gads.
Duke of Courland Wilhelm Kettler. 1615.



Atbalsta:



visitaizpute.lv

PILTENES APGABALS 17. - 18.GS.

THE PILTENE DISTRICT IN THE 17TH AND 18TH CENTURIES

Piltenes apgabalā, kas dokumentos saukti "Karaliskais Piltenes apgabals", visa vara atradās dižciltīgo muižnieku rokās. Pamatlikums bija 1611.g. sastādītie "Piltenes statūti."

No Piltenes statūtiem:

"Vispirms mums un mūsu pēcnācējiem ar Dieva palīgu ir jāpaliek inkorporētiem Polijas kronī un Lietuvas lielkņazistē, un nekad no tās neatdalīties. Ja kāds iestāsies pret Viņa Majestātes un vispārīgo labumu vai musinās pieņemt citu kundzību, tādām jāzaudē visa manta, gods un dzīvība."

"Ja dzimtzemniekam aizbēg sieva, to nevienš nedrīkst paturēt, pie 50 florēnu soda."

"Dzimtzemnieks savu meitu par sievu drīkst izdot tikai citam dzimtzemniekam"

"Tie, kas atrodas tēva varā, nedrīkst precēties bez vecāku atļaujas, citādi zaudē pusi no uztura un mantojuma"

"Bērniem pēc Dieva likuma ir jāgodā savi vecāki. Ja kāds sit saviem vecākiem, tam jānocērt roka, un vecāki viņu var izslēgt no mantojuma."

"Ja kāds lauž mieru, ar bruņotu roku uzbrūkot, aplaupot un nogalinot uz ceļa vai laukā, to kopā ar visiem viņa palīgiem jānonāvē ar zobenu."

"Tiesās un godīgās sanāksmēs noliegts ienest bises, pīķus, alebardes un līdzīgus ieročus pie 100 dālderu soda."

"Dedzinātāju, kurš posta zemi un ļaudis, jāplosa ar stangām un jāsadedzina."

"Ja kāds ar indi vai melno mākslu, vai ar velna palīdzību kādam atņem dzīvību, vai izgatavo indi citam, to jāsoda ar zobenu."

"Ja kāds sniedz nepatiesu liecību lietās, kas attiecas uz pasaulīgo mantību, to jāpasludina par bezgodi un vairs nedrīkst pieļaut pie liecināšanas."

"Ja kāds ir nozadzis vairāk nekā 60 florēnu vērtībā, to jāpakar. Ja mazākā vērtībā, to jāsit ar rīkstēm vai uz mūžu jāliek spaidu darbos."

Brīvo ļaužu tieslietas Piltenes apgabalā iztiesāja landrātu kolēģija, kurai sēdes bija jānotur vismaz divas reizes gadā Aizputē. Muižnieki iecēla arī tiesas ierēdņus - zemes tiesnesi, notāru, prokuratoru un tiesu izpildītāju jeb ministriāli. Visa tiesas vara pār dzimtzemniekiem piemita viņa dzimtkungiem.

Tikai 1851.g. sabruka Piltenes zemestiesas karatavas, kas atradās Aizputes tuvumā pie Veclašū muižas robežas.

All power in the Piltene District, which is referred to in documents as the "Royal Piltene District", was vested in the hands of the aristocratic landlords. The Piltene Statutes, prepared in 1611, were the basic laws.

From the Piltene Statutes:

"First of all, we and our descendants, with the help of God, must remain incorporated under the Polish Crown and the Grand Duchy of Lithuania, and must never secede. If someone stands against His Majesty and the general good, or incites us to be ruled by another, that person must part with his entire property, honour and life."

"If a serf's wife runs off, nobody is allowed to keep her, or there will be a 50 florin fine."

"A serf may only give his daughter to be the wife of another serf"

"Those who are subject to their father's will, may not marry without the permission of their parents, otherwise they lose half of their sustenance and inheritance"

"According to God's law, children must honour their parents. If someone strikes their parents, their hand is to be chopped off, and the parents can deny them their inheritance."

"If someone disturbs the peace, in an armed way, attacking, robbing and killing on the road or in the field, they and their accomplices must be put to the death by the sword."

"One is forbidden from bringing guns, pikes, halberds and similar weapons into courts or honest meetings or they will face a 100 thaler fine."

"A person who uses fire to destroy property or people, must be lacerated with pincers and incinerated."

"If someone takes someone else's life by poison or the dark arts, or with the help of the devil, or prepares poison for another, he is to be punished by the sword."

"If someone bears false witness in matters relating to worldly goods, that person must be declared a scoundrel and is not allowed to bear witness furthermore."

"If someone has stolen items to the value of more than 60 florins, they are to be hanged. If the value is less, they must be beaten with switches or spend the rest of their life doing forced labour."

The Landrat [District Parliamentary Council], which had to hold sessions at least twice a year at Aizpute, adjudicated court matters concerning free citizens in the Piltene District. The landlords also appointed court officials - Land Court judge, the notary, the prosecutor and the court bailiff or public official. All of the power of the court over the serfs belonged to their feudal lords.

The Piltene Land Court's gallows, which were located near Aizpute near the boundary of Veclašū Manor, only fell apart in 1851.

Once a year from 1622, the Piltene District Consistory



Apgabals varenāko dzimtu - fon Bēru, fon Maidelu, fon Manteifelu un fon Ostenzakenu dzimtu ģerboņi. The coats of arms of the district's most powerful families - the von Behrs, von Maydells, von Manteuffels and the von Osten-Sackens.

Kopš 1622.g. reizi gadā bijušajā Aizputes klosterī sapulcējās Piltenes apgabala konsistorijas tiesa, kas iztiesāja garīdznieku lietas.

Apgabala dižciltīgo likumdošanas sapulces - landtāgi katru gadu pavasarī un rudenī notika bruņniecības namā Aizputē. Tie ilga aptuveni piecas dienas. Landtāgā piedalījās apgabala prezidents, pieci landrāti, kā arī pa vienam dižciltīgo deputātam no Dundagas, Embūtes, Vecpils, Piltenes, Aizputes, Ārvaļes un Sakas draudzēm. Viens no deputātiem tika iecelts par landtāga vadītāju jeb direktoru.

1622.g. Polijas karalis par pirmo Piltenes landrātu kolēģijas prezidentu iecēla Hermani Maidelu. Par prezidentu kļuva arī viņa dēls Oto Ernsts, kurš precību ceļā iemantoja milzīgo Dundagas muižu.

Landtāgi lēma par nodokļu uzlikšanu un sadalīšanu, muižnieku zemes strīdīem, attiecībā ar ārvalstīm, sūtniecību rīkošanu un to finansēšanu, u.c.

Daudz rūpju apgabala muižniekiem sagādāja Kurzemes hercogu centieni pievienot apgabalu Kurzemei. 1656.g. hercogs Jēkabs panāca, ka zviedri, kas 1655.g. bija ieņēmuši Piltenes apgabalu, piekrita uz 10 gadiem to nodot Jēkabam par 50 000 guldeniem. 1661.g. 25. februārī hercogs ar Piltenes muižniekiem noslēdza vienošanos, ar kuru apgabals nonāca daļēji hercoga pārvaldībā, tomēr muižnieki drīz vien to sāka ignorēt.

1717.g. Polijas - Lietuvas seims atcēla hercogistes un apgabala savienību, un Piltene atkal nonāca tiešā Polijas kroņa pakļautībā. Šāds stāvoklis saglabājās līdz apgabala pievienošanai Krievijas impērijai. 1795.g. 28. martā Aizputē tika izsludināts Piltenes apgabala dižciltīgo manifestis par atteikšanos no visām saistībām ar Poliju. Kā iemesls tam minēta Piltenes bīskapijas

Court gathered in the former Aizpute Monastery and adjudicated ecclesiastical matters.

The legislative meetings of the district's aristocrats - the Landtag, took place at the Knights' Hall at Aizpute in spring and autumn each year. They lasted about five days. The District's President, five town councillors, and one member of the aristocracy from each congregation at Dundaga, Embüte, Vecpils, Piltene, Aizpute, Ārvaļe and Saka took part in the Landtag. One of the members was appointed as the Head or Director of the Landtag.

In 1622, the Polish king appointed Herman Maydell to be the first President of the Piltene Landrat. His son Otto Ernst, who acquired the huge Dundaga Manor via marriage, also became President.

The Landtag decided on the imposition and distribution of taxes, land disputes between landlords, relations with other states, the organization of embassies and their funding etc.

The Duke of Courland's attempts to join the Piltene District to Courland created a lot of concern for the district's landlords. In 1656, Duke Jacob got the Swedes, who had captured Piltene District in 1655, to agree to hand it over to Jacob for 10 years for 50,000 guilders.

On 25th February 1661, the Duke came to an agreement with the Piltene aristocracy, by which the district came under the part control of the Duke, however, the aristocracy soon began to ignore this.

In 1717, the Polish - Lithuanian Sejm dissolved the union between the Duchy and the District, and Piltene once again came under the direct control of the Polish Crown. This situation continued until the district was incorporated into the Russian Empire. On 28th March 1795, the Piltene District Aristocracy's Manifesto concerning the renunciation of all ties with Poland was declared in Aizpute.

The reason mentioned for this was the non-recognition of secularization by the Bishopric of Piltene and the dangers of the Kosciuszko uprising. The Piltene District's Act of Subjugation to Empress Catherine II of Russia was issued on the same day.

The aristocracy in the Piltene District became rich through

sekularizācijas neatzišana un Kostjuško dumpja briesmas. Taņ pašā dienā tika izdots Piltenes apgabala pakļaušanās akts Krievijas carienei Katrīnai II. Piltenes apgabala muižniekus bagātus padarīja hercoga Magnusa veiktie piešķirumi, veiksmīgā tirdzniecība ar Holandi un tiesības piesavināties krastā izskatotās preces.

Karls fon Blombergs savā grāmatā "Ziņojums par Livoniju" (izdots 1702.g. Londonā) rakstīja: "Dundagas barona Maidela īpašumu vērtība ir vairāk nekā miljons florēnu. Viņa zemju caurmērs ir ap 50 angļu jūdzes, un tā ir pilna ar vasaļiem un nomniekiem. Bēriem pieder Ēdoles un Zlēku pilis, kā arī daudzas muižas, un viņi ir lielas figūras. Tāds ir arī landmaršals Scēge no Manteifeļu dzimtas, kuram pieder bagātā Kazdangas muiža."

Par muižnieku viesmīlību K. fon Blombergs rakstīja, ka viņam nejausi naktsmājas piedāvājis barons Taube, kurš viņu cienījis ar sešiem siltiem ēdieniem, vīnu, brendiju un citiem stipriem dzērieniem, pabarojis arī kalpus un zirgus, un kategoriski atteicies no samaksas par to.

Apgabala muižnieki bija slavēti ne tikai ar savu viesmīlību un vairākas dienas ilgām viesībām, bet arī biežajām divkaujām ar zobeniem un pistolēm, kājām un jāšus. Šādā veidā savstarpējie strīdi tika izšķirti biežāk nekā tiesās. Slepka va uz kādu laiku devās trimdā, tad atgriezās un palika nesodīts.

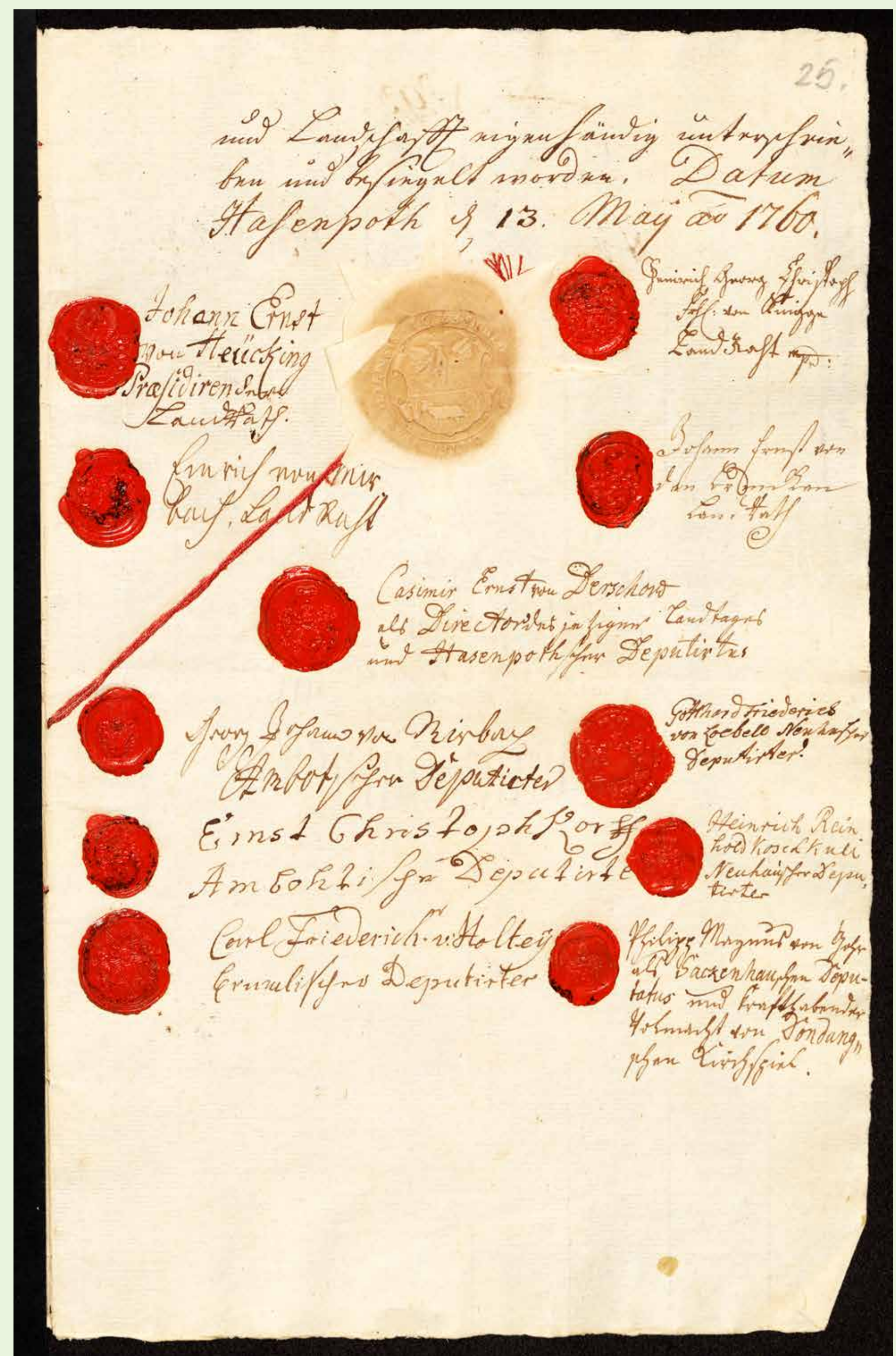
Duisburgas universitātes profesors Johans Arnolds Brands, kurš 1670.g. ceļoja cauri Kurzemei, rakstīja: "Piltenes muižnieki savas pārmērīgās brīvības dēļ savstarpējos strīdos vairāk izmanto savas dūres tiesības, nekā likumus, tādēļ viņu vidū slepkavības nav retums."

land grants from Duke Magnus, successful trading with Holland and the right to keep any goods which were washed up on the shore.

Karl von Blomberg, in his book "An Account of Livonia" (published in London in 1702) wrote: "The value of Dundaga's Baron Maydell's property is more than a million florins. The diameter of his lands is about 50 English miles, and they are filled with serfs and lessors. The von Behrs own Ēdole and Zlēki palaces, and many manors, and they are large characters. Field-marshal Zoege from the Manteuffel family, who owns the wealthy Kazdanga Manor is also one."

As to the hospitality of the aristocracy, K. von Blomberg wrote that he was casually offered night's lodgings by Baron Taube, who treated him to six courses of food, wine, brandy and other strong drinks, fed his servants and horses as well, and categorically refused to take any payment for this.

The aristocracy of the district was famous not only for their hospitality and parties which lasted for many days, but also for their frequent duels with swords and pistols, while standing or on horseback. Disputes between them were settled in this way more frequently than in the courts. The winner, who had killed an opponent, headed



1760.g. 13. maija landtāga lēmuma noslēguma lapa ar landrātu, deputātu un Piltenes apgabala tiesas zīmogu. Uz 1623.g. tiesas zīmoga attēlots Polijas ģerlis un senais Kurzemes bīskapijas simbols - Dieva Jērs. LVVA, 644.f., 2.apr., 53.lieta, 25.lp. (Digitālā kopija pasūtīta LVVA)

On 13th May 1760, the last page of the Landtag's decision with the stamp of the Landrat, its members and the Piltene District Court. The Polish eagle and the ancient Bishopric of Courland's symbol, the Lamb of God, are portrayed on the 1623 court's stamp. SAL, 644 - 2 - 53, pg. 25.

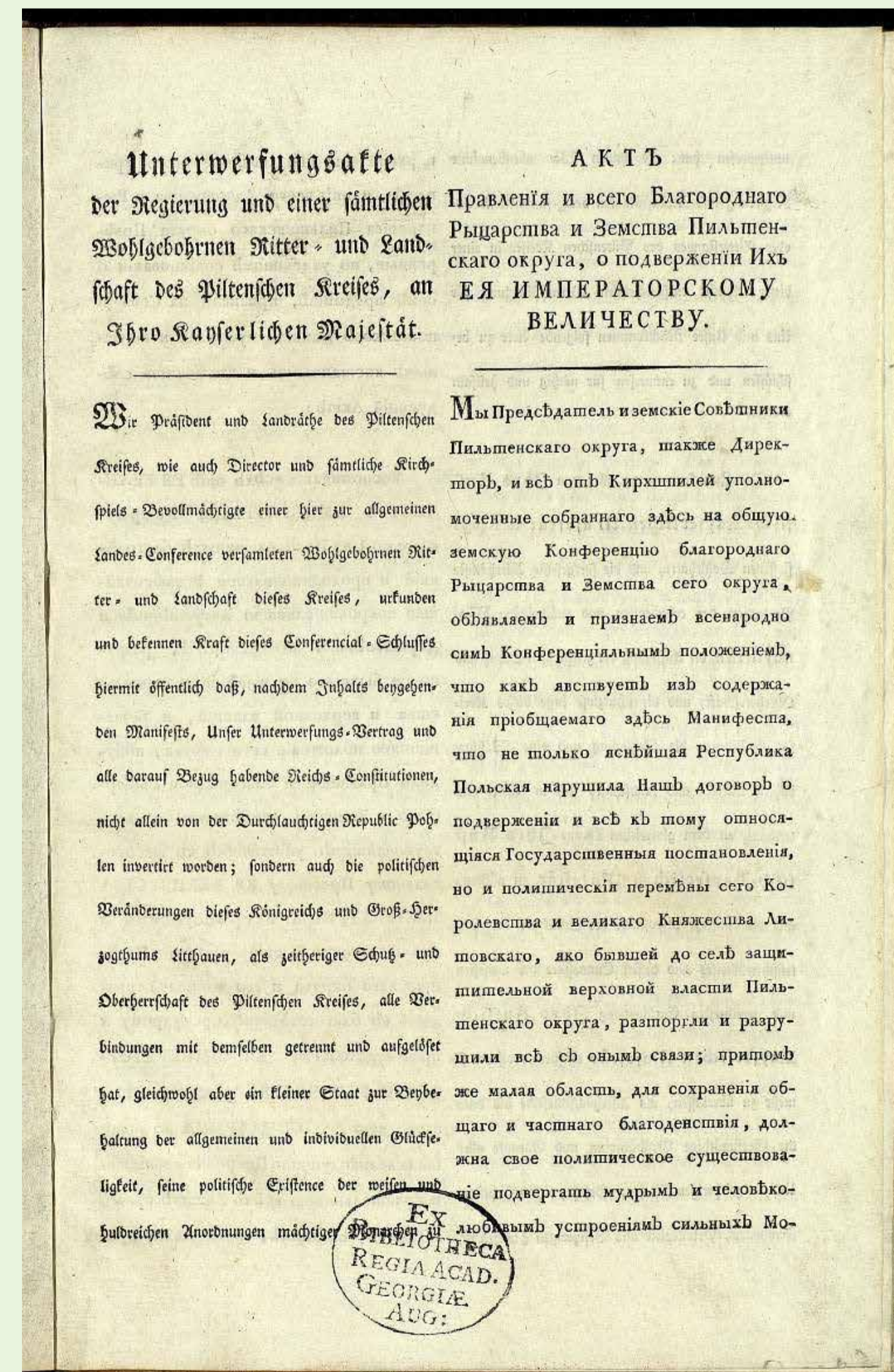


Divkauja ar zobeniem. 17.gs. Duel with swords. 17th century.

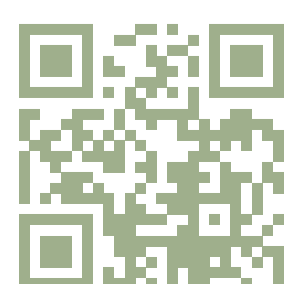
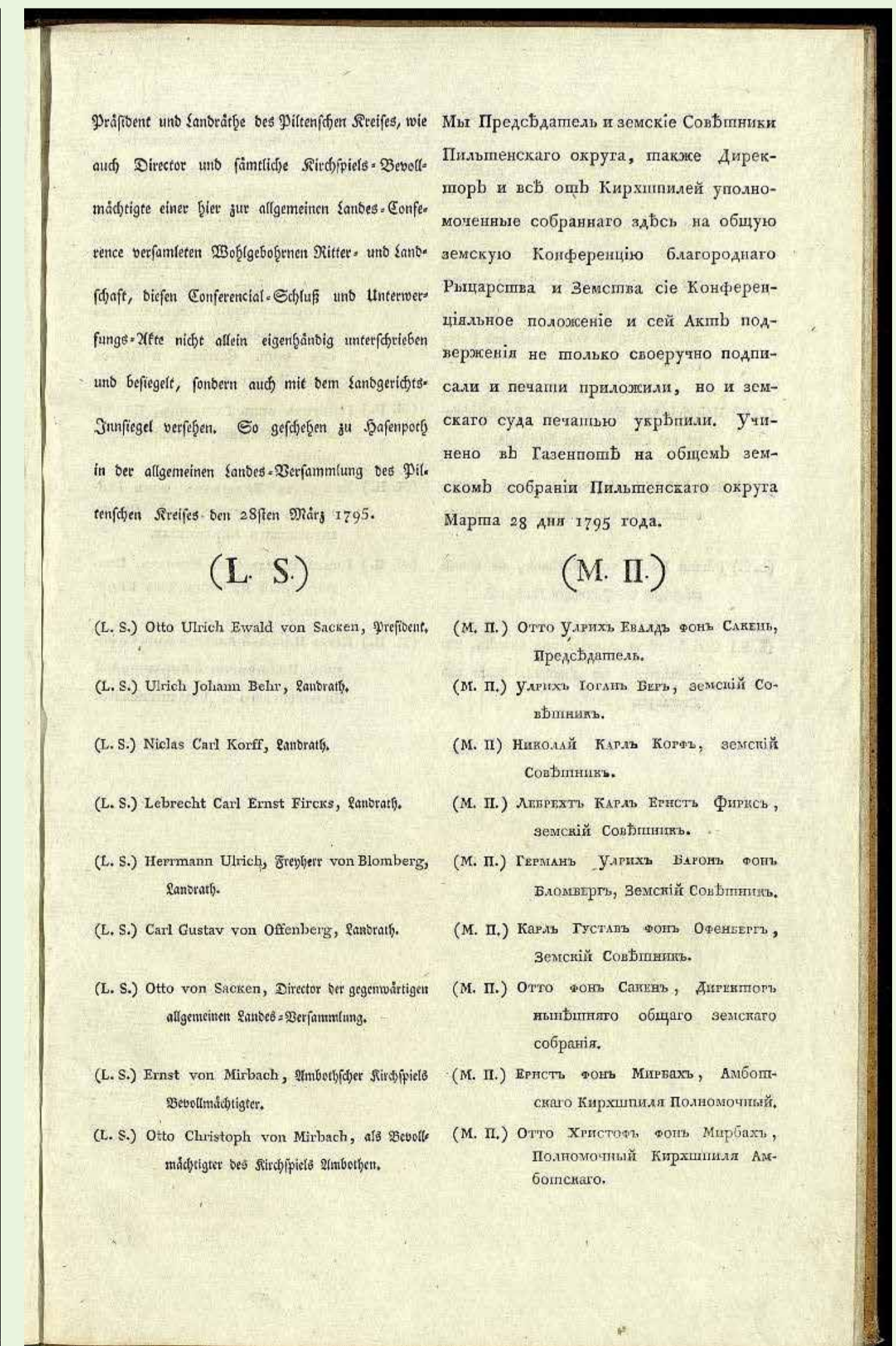
into exile for a while, returned later and remained unpunished. Professor Johann Arnold Brand from Duisburg University, who travelled through Courland in 1670, wrote: "The Piltene aristocracy, due to their inordinate freedom, used the right to use their fists rather than the law in disputes between themselves, which is why deaths are common among them."



Anonīma "Patriota" drukāts brīdinājums Piltenes apgabala dižciltīgajiem neapvienoties ar Kurzemes hercogisti. 1663.g. Anonymous printed warning to the aristocracy of the Piltene District not to join the Duchy of Courland, from a "Patriot". 1663.



Piltenes apgabala pakļaušanās akts Krievijas carienei Katrīnai II. 1795.g. The Piltene District's Act of Subjugation to Empress Catherine II of Russia. 1795.



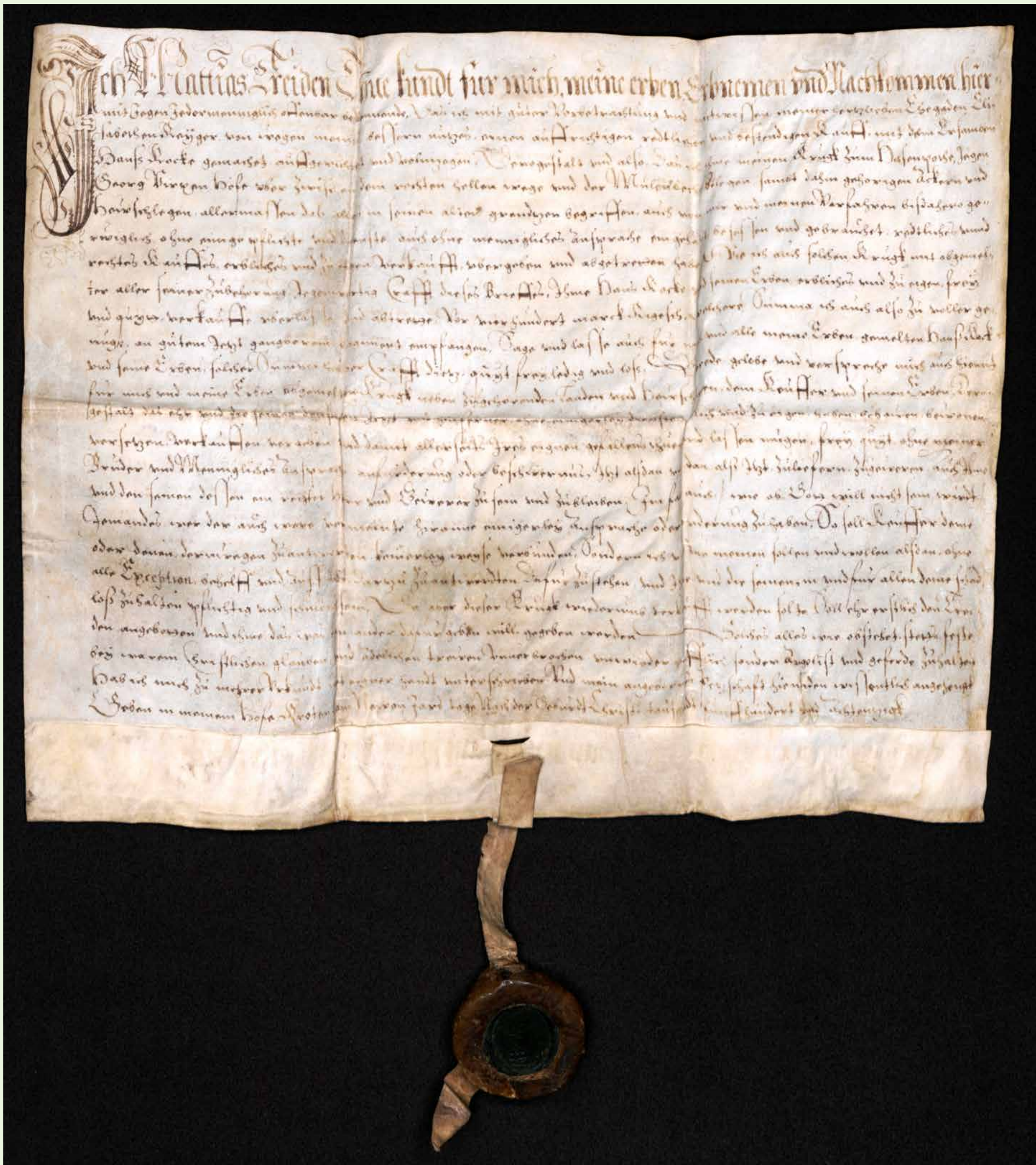
Atbalsta:



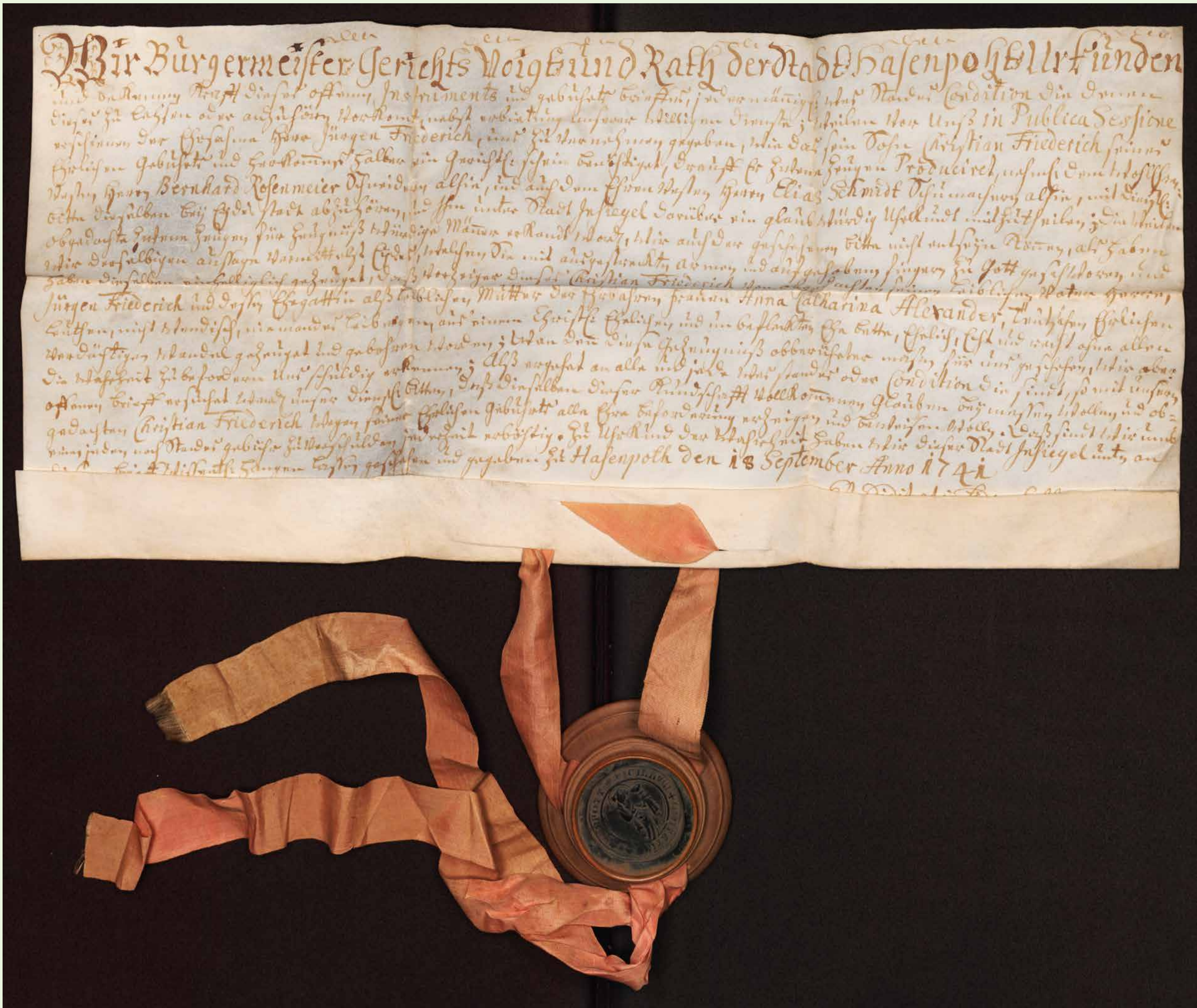
visitaizpute.lv

AIZPUTES PILSĒTA 17. - 18.GS.

AIZPUTE TOWN IN THE 17TH-18TH CENTURIES



Muižnieka H. Treidena apliecinājums par kroga, tīruma un pļavu Aizputē pārdošanu H. Kokam. 1580. gads. LVVA, 5561.f., 4.apr., 627.lieta. (Digitālā kopija pasūtīta LVVA).
Aristocrat H. Treiden's certification regarding the sale of his inn, field and meadow in Aizpute to H. Kock. 1580. SAL, 5561 - 4 - 627.



Kristiana Frīdriha dzimšanas apliecība, izdota 1741.g. 18. septembrī Aizputē. Piekārts Aizputes pilsētas zīmogs. LVVA, 5561.f., 3.apr., 58.lieta. (Digitālā kopija pasūtīta LVVA).
Christian Friedrich's Birth Certificate, issued on 18th September 1741, in Aizpute, with the Aizpute Town Stamp affixed. SAL, 5561 - 3 - 58.

Aizputes pilsēta 16.-18.gs. samērā bieži dēvēta par miestu, kas liecina par tās nozīmes samazināšanos. Tā 1587.g. Piltene un Aizputes miestas kopā bija ap 80 iedzīvotāju - "vāciešu un pusvāciešu", kas nepieciešamības gadījumā tika izmantoti abu miestu aizstāvēšanai pret uzbrucējiem.

Kopš 1623.g. Aizputē Sīmaņa un Jūdas dienā (28. oktobrī) notika sīkpreču un zivju tirgus, kā arī gadatirgus Miķeļos (29. septembrī).

Aizputes namnieki ievēlēja rāti, savukārt rāte uz mūžu ievēlēja birģermeistaru, kā arī tiesas fogtu uz 3 gadiem. Viņam vajadzēja rūpēties arī par mieru un kārtību pilsētā. Par pilsētas sekretāru pieņēma vīrus ar jurista izglītību. Viņam palīdzēja lietvedis jeb aktuārijs.

1740.g. pēc birģermeistara un tiesas fogta ievēlēšanas namnieki noteica viņu atalgojumu: no Jāņu dienas tirgus ienākumiem - katram trešdaļa un viena trešdaļa aktuārijam; birģermeistara dienestā paliek pilsētas zemnieks Cīce; katrs saņem pusi no ebreju apbedīšanas naudas (Capellengeld); birģermeistars saņem visas soda

naudas krimināllietās; birģermeistars brīvi izmanto 6 pūrvietas lielu tīrumu; abi uz pusēm sadala ienākumus par zīmognodokli un dzimšanas apliecību nodokli; par Aizputes namnieka tiesību iegūšanu katram jāmaksā 1 dālderis birģermeistaram, 1 dālderis tiesas fogtam un 1 dālderis pilsētas lādē; Sīmaņa un Jūdas dienas tirgus ienākumus trijās daļās sadala birģermeistars, fogts un rātes locekļi.

Ap 1765.g., birģermeistara Johana Baumgartela laikā, tika uzcelts pirmais Aizputes rātsnams, kurā atradās arī pilsētas bibliotēka.

Samērā bieži Aizputi piemeklēja mēra epidēmijas. 1630.g. visi Aizputes namnieki pieņēma mēra laika noteikumus. Saskaņā ar tiem, iedzīvotājiem jāapmeklē visi sprediķi un jāiet pie dievgalda, vācu un nevācu sprediķu laikā nedrīkst pārdot alu un degvīnu, ģimenēm mājās jālūdzas rītos un vakaros, slimie nedrīkst uzturēties veselo vidū, bet tiem jāpaliek savās mājās, mācītājam jāapmeklē un jāapbedī slimie un mirušie, ārstiem ir kārtīgi jāmaksā alga, un viņi jāatbrīvo no pilsētas nodokļiem.

Lielā mēra laikā, 1710.g. 18. jūnijā, rāte un namnieki sapulcējās pilsētas tiesā un apsoltījās, ka no viņiem dzīvajos palikušie noteikti apbedīs pārējos, ja tie nomirs. Soltījumu deva tiesas fogts Johans Meijers, rātes locekļi Kristians Hercvihs, Daniels Šlimbahs, Heinrihs Magiruss, amatnieku vecākais jeb eltermanis Vilhelms Šmits, namnieki Magnuss Bīnemanis, Melhers Klinds, Johans Millers, Ādams Rēvolds, Daniels Hercvigs, Melhior Meijers, Andreass Hercvigs, Johans Dreiers, Johans Knohs, Martins Hībners, Johans Buse.

Viena no cienījamākajām nodarbēm bija aptiekārs, kurš bieži tika ievēlēts rātē. Aptiekās pagatavoja un tirgoja ne tikai zāles, bet arī garšvielas, kafiju, saldumus un rakstāmpiederumus.

Aizputes aptiekas darbības atļauja piešķirta 1752.g. 25. augustā. Pirmais aptiekārs bija Pomerānijā dzimušais Johans Linde, kurš Aizputē ieradās 1750.g. Kopš šī laika aptieka tagadējā Atmodas ielā 24 regulāri darbojās līdz pat mūsdienām.

In the 16th-18th centuries, the town of Aizpute was often referred to as a hamlet, which is evidence of a decrease in its importance. In 1587, there were about 80 residents, "Germans and half-Germans", in the villages of Piltene and Aizpute in total, who could be called on when necessary to protect the villages from attackers.

From 1623, a small wares and fish market, as well as the annual market on St. Michael's Day (29th September) were held in Aizpute on St. Simon's and Judas' Day (28th October). The owners of property in Aizpute elected the council, while the council elected a mayor for life, as well as a court advocate for 3 years. His task was to keep the peace and good order in the town. Men with a legal education were appointed to the position of town secretary. The secretary was assisted by a clerk or actuary.

In 1740, the landowners determined the salary of the mayor and court advocate after their election: each was to receive a third of the income from the market on St. John's Day, with one third to the actuary; the town farmer Ctee was to remain in the service of the mayor; each was to receive half of the Jewish funeral money (Capellengeld); the mayor was to receive all fines in criminal matters; the mayor could utilize 6 pūrvietas [about 2 hectares in total] of fields for free; both of them divided the income from stamp duty and the duty on birth certificates in half; each person was to pay 1 thaler to the mayor, 1 thaler to the court advocate and 1 thaler to the town's treasury for acquiring the right to be a landowner in Aizpute; the income from the market on St. Simon's and Judas' Day was to be divided in three parts between the mayor, the advocate and members of the council.

The first Aizpute Town hall, which contained the town's library, was built around 1765, during the era of Mayor Johann Baumgärtel.

Aizpute was affected by epidemics of the plague relatively often. In 1630, all of the landowners in Aizpute adopted regulations for the duration of the plague. In accordance with these, the residents were to attend all sermons and to receive Holy Communion. Wine and spirits were not to be sold during German language sermons or those in other languages. Families were to pray at home in the mornings and evenings. The sick weren't allowed to remain in the company of the

healthy but had to remain at home. The priest had to visit and lay the sick and dead to rest, while doctors were to be paid handsomely and were to be freed from paying town taxes.

On 18th June 1710, during the Great Plague, the council and the landowners gathered at the town court and promised that the ones who remain alive must definitely lay the others to rest if they pass away. The promise was made by the Court Advocate Johann Meyer, council members Christian Herzwich, Daniel Schlimbach, Heinrich Magirus, the senior craftsman or alderman Wilhelm Schmit, landowners Magnus Bienemann, Melcher Klind, Johann Mueller, Adam Rehwold, Daniel Herzwig, Melcher Meyer, Andreas Herzwig, Johann Dreier, Johann Knoch, Martin Huebner and Johann Busse.

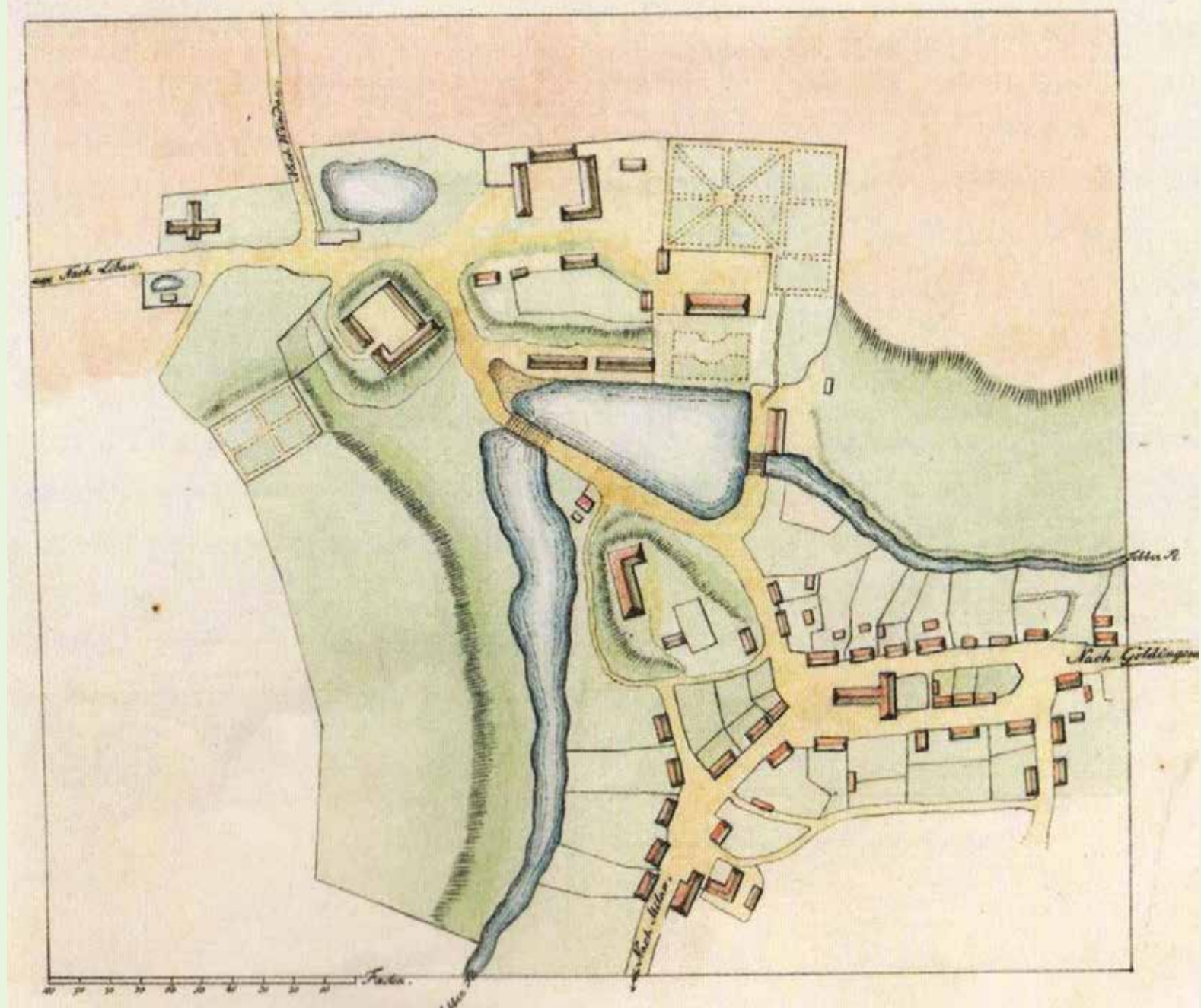
One of the most respected professions was the pharmacist, who was often elected to the council. Spices, coffee, sweets and writing materials were also sold at the pharmacy in addition to the medicine that was prepared and retailed there. A permit was issued on 25th August 1752, permitting the Aizpute pharmacy to operate. The first pharmacist was Johann Linde who was born in Pomerania and who arrived in Aizpute in 1750. The pharmacy at what is now Atmodas Street 24, has been in consistent operation right up until today. Constantin Mauritius Wernich was born in Pomerania, and studied medicine at Königsberg University in 1784. He was subsequently a pharmacy manager or chemist in Kuldīga and Liepāja and then from 1791 – the pharmacist in Aizputē.

Pharmacist Michael Boetecke who married Anna Elisabeth Henko the daughter of an Aizpute merchant, was both a pharmacist and town councillor in 1794.

Doctors, with their higher education, also received equal respect. Surgeons and barbers, who dealt with the treatment of wounds, fractures and sores, were considered to be artisans. From 1670, surgeon Lorus operated in Aizpute, while from 1776, it was surgeon Johann Adam Schindler.

Mendel Lewin Hurwitz, who was a Jew, was given the right to be a surgeon in 1799 after he'd already been practicing in Aizpute and the surrounding areas for 24 years.

Johann Samuel Herold, an adviser at the Polish Court was a medical practitioner and surgeon in Aizpute from 1754. In 1761, he was the mayor of Aizpute and the owner of two parcels of land.



Aizputes centrālā daļa. Ap 1827. gadu. H. J. Krāmēra zīmējums. Central part of Aizpute. Around 1827. Drawing by H. J. Cramer.



Lielā iela. 20. gs. sākums. Lielā Street. Early 20th century.



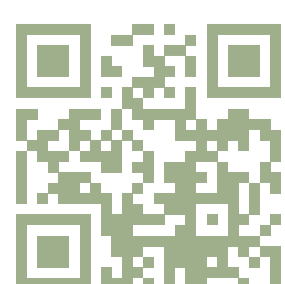
Boju iela. 20. gs. 20.-tie gadi. Boju Street. 1920s.



Kuldīgas iela. 20. gs. 20.-30.-tie gadi. Kuldīgas Street. 1920s to 1930s



Sinagoga un tilts uz Misiņkalnu. 20. gs. sākums. Synagogue and bridge to Misiņkalns. Early 1920s.



Atbalsta:



visitaiizpute.lv

AIZPUTES PILSĒTA 17. - 18.GS.

AIZPUTE TOWN IN THE 17TH-18TH CENTURIES



Georga Frīdriha Dauma dzimšanas apliecība, izdota 1778.g. 30. jūnijā Aizputē. Piekārts Aizputes pilsētas zīmogs. LVVA, 5561.f., 3.apr., 205.lieta. (Digitālā kopija pasūtīta LVVA).
Georg Friedrich Daum's Birth Certificate, issued on 30th June 1778, in Aizpute. with the Aizpute Town Stamp affixed. SAL, 5561 – 3 - 205.



Liepājas iela. 20.gs. 20.-tie gadi.
Liepājas Street. 1920s.



Vecā aptieka Lielā ielā. 20.gs. 20.-tie gadi.
The old pharmacy in Lielā Street. 1920s.

Konstantīns Maurīcijs Vernihs dzimis Pomerānijā, 1784.g. studēja medicīnu Kēnigsbergas universitātē Pēc tam bija aptieku pārvaldnieks jeb provizors Kuldīgā un Liepājā, no 1791.g. – aptiekārs Aizputē.

Aptiekārs Mihaels Bēteke, apprecējās Aizputes tirgotāja meitu Annu Elizabeti Henko, 1794.g. bija aptiekārs un rātes loceklis.

Ne mazāk cienjami bija augstāko izglītību ieguvušie ārsti. Ķirurgi un bārdziņi, kas nodarbojās ar brūču, lūzumu un ārēju iekaisumu ārstēšanu, tika uzskatīti par amatniekiem.

1670.g. Aizputē darbojās ķirurgs Lors, no 1776.g. – ķirurgs Johans Ādams Šindlers.

Ebrejam Mendelam Levinam Hurvicam 1799.g. piešķirtas ķirurga tiesības pēc tam, kad viņš jau 24 gadus bija praktizējis Aizputē un apkārtnē.

Johans Zāmuels Herolds, Polijas galma padomnieks, no 1754.g. bija medicīnas un ķirurģijas praktiķis Aizputē. 1761.g. - Aizputes birģermeistars un divu gruntsgabalu īpašnieks.

Johans Jozefs Falks no Merzeburgas, 1744.g. Kēnigsbergas universitātē ieguva medicīnas doktora grādu, 1760.g. par 2000 dālderiem pārdeva savu māju Aizputē Piltenes apgabala bruņniecībai.

Ebrejs Abrahams Bernhards 1789.g. studēja Londonā, vēlāk Viļņā nokārtoja medicīnas doktora eksāmenu, un 1791.-1797.g. praktizēja Aizputē.

Daudzi nami un gruntsgabali Aizputē piederēja Piltenes apgabala muižniekiem, kādēļ nebija pakļauti pilsētas pašvaldībai. Šajos namos muižnieki pavadīja ziemas un uzturējās landtāgu laikā.

1609.g. 3. decembrī Ludvigs Ganckavs, lai nolīdzinātu parādu, atdeva savam brālim Johanam namu un zemi Aizputē. 1704.g. 24. jūnijā laulātie Nikolaušs Gerhards un Magdalēna Veronika fon Blombergi pārdeva Rudbāržu dzimtkungiem Johanam Heinriham un Margarētei Annai fon Keizerlingiem Dzērves, Grābstu un Silenes muižas, izņemot dzīvojamo namu pie tirgus Aizputes pilsētā un vienu spīķeri Liepājas pilsētā.

Muižnieku aizsardzībā par noteiktu samaksu jeb apsardzības naudu atradās ebreji, kuri Piltenes apgabalā ieceļoja no Polijas – Lietuvas, un, atšķirībā no Kurzemes hercogistes, varēja šeit apmesties uz dzīvi.

1740.g. 4. jūlijā Aizputes fogts rātes vārdā sūdzējās prezidentam, ka dižciltīgie savā apsardzībā ir ņēmuši "spītīgus namniekus", nomā no viņiem namus pilsētā, izslēdz tos no pilsētas jurisdikcijas un tālāk iznomā ebrejiem. Aizputē dižciltīgo namos dzīvo daudz ebreju, kuri ar savu tirdzniecību nodara zaudējumus namniekiem.

1768.g. 30. augustā landtāgs nolēma, ka Aizputes ebreju kahalam (kopienas pārvaldei un tiesai) ir pienākums katru reizi, kad ienākušas sūdzības no ebrejiem laukos par pārāk augstām apsardzības naudām, tās iztiesāt pilsētas tiesā.

1783.g. landtāgs ebrejiem atņēma apmešanās tiesības Aizputē, tomēr muižnieki to neņēma vērā.

Dzejnieks Ulrihs fon Šlipenbahs savā grāmatā "Gleznainie ceļojumi pa Kurzemi" (1809.g.) rakstīja: "Kurzeme saviem iedzīvotājiem ir paradīze zemes virsū, un Aizpute tajā noteikti izpelnās Abrahama klēpja nosaukumu, jo Izraēļa ciltstēva pēcnācēju nekur nav tik daudz kā Aizputē."

"Saskaņā ar 1740.g. landtāga lēmumu, visi Piltenes apgabalā dzīvojošie ebreji paradīzes ābolīšus – īpašu citronu paveidu, kas nepieciešami viņu reliģiskajos rituālos – drīkstēja pirkt tikai Aizputē."

"Aizputē ievērojami ir ielu dubļi, kas kvantitātes un kvalitātes ziņā pārspēj pasaulslavenos Parīzes ielu dubļus."

"Otrs, tagad zudis pilsētas simbols, bija kauna stabs ar divām rokām, un tainīga soda simbolu - rīkšu saišķi nevis labajā, bet kreisajā rokā."

"Vēl ir saglabājušās pilsētas karātavas. Kā pēdējais tur pirms dažiem gadu desmitiem pakārtis kāds zaglis, kurš izbēdzis no tuvējās muižas cietuma un pilsētas ganībās nozadzis zirgu, bet nozieguma vietā noķerts."

Johann Joseph Falck from Merseburg, who attained a doctorate in medicine from Königsberg University in 1744, sold his house in Aizpute in 1760 for 2000 thalers to the Piltene District aristocracy.

Another Jew, Abraham Bernhard, studied in London in 1789, and later finalized his exams to become a doctor of medicine in Vilnius and practiced in Aizpute from 1791-1797.

Many buildings and blocks of land in Aizpute belonged to the Piltene District aristocracy and, therefore, weren't subject to the town council. The aristocrats spent the winter in these homes and also stayed there during the Landtag.

On 3rd December 1609, Ludwig Ganzkau gave his brother Johan a building and land in Aizpute to discharge a debt. On 24th June 1704, spouses Nicolaus Gerhard and Magdalena Veronika von Blomberg sold the Dzērve, Grābsti and Silene manors to Rudbārži aristocrats Johan Heinrich and Margarete Anna von Keyserling, but not their residential building next to the marketplace in Aizpute or a warehouse in Liepāja.

Jews, who came to Piltene District from Poland-Lithuania paid a certain amount of money for protection to the aristocracy, and unlike the situation in the Duchy of

Courland, were permitted to remain here to live.

On 4th July 1740, the Aizpute Advocate complained to the President in the name of the Council, that the aristocracy had taken "obstinate building owners" under their protection, rented buildings from them in the town, excluding them from the town's jurisdiction and then renting them further to the Jews. Many Jews were living in Aizpute in buildings owned by the aristocracy and were causing losses to other building owners through their trading.

On 30th August 1768, the Landtag decided that Aizpute's Jewish kahal (the community government and court) had an obligation to have complaints from Jews in the countryside about protection money being too high, adjudicated in the town court.

In 1783, the Landtag took away the right of Jews to reside in Aizpute, but the aristocracy ignored this event.

Poet Ulrich von Schlippenbach in his book "Picturesque Journeys through Courland" (1809) wrote: "Courland is Paradise on Earth for its inhabitants, and Aizpute has definitely earned the title of Bosom of Abraham, as nowhere are there as many descendants of the Father of Israel as in Aizpute."

"In accordance with a 1740 decision by the Landtag, all of the

Jews who resided in the Piltene District were allowed to buy their etrogim – a special kind of lemon which they need for their religious rituals – only in Aizpute."

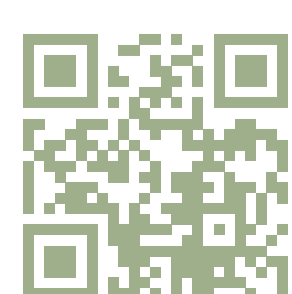
"The mud in the streets in Aizpute is significant, and in its quantity and quality, exceeds the world famous Paris street mud."

"A second, town symbol, now disappeared, is the post of shame with two hands, and a symbol of a fair punishment – a bundle of switches, not in the right, but in the left hand."

"The town's gallows are still preserved. A thief, who had escaped from a nearby manor's prison and stolen a horse from the town pastures, but had been caught at the scene of the crime, was the last one to be hanged there a few decades ago."



Tirgus laukums. 20.gs. 20.-tie gadi.
Market Square. 1920s.



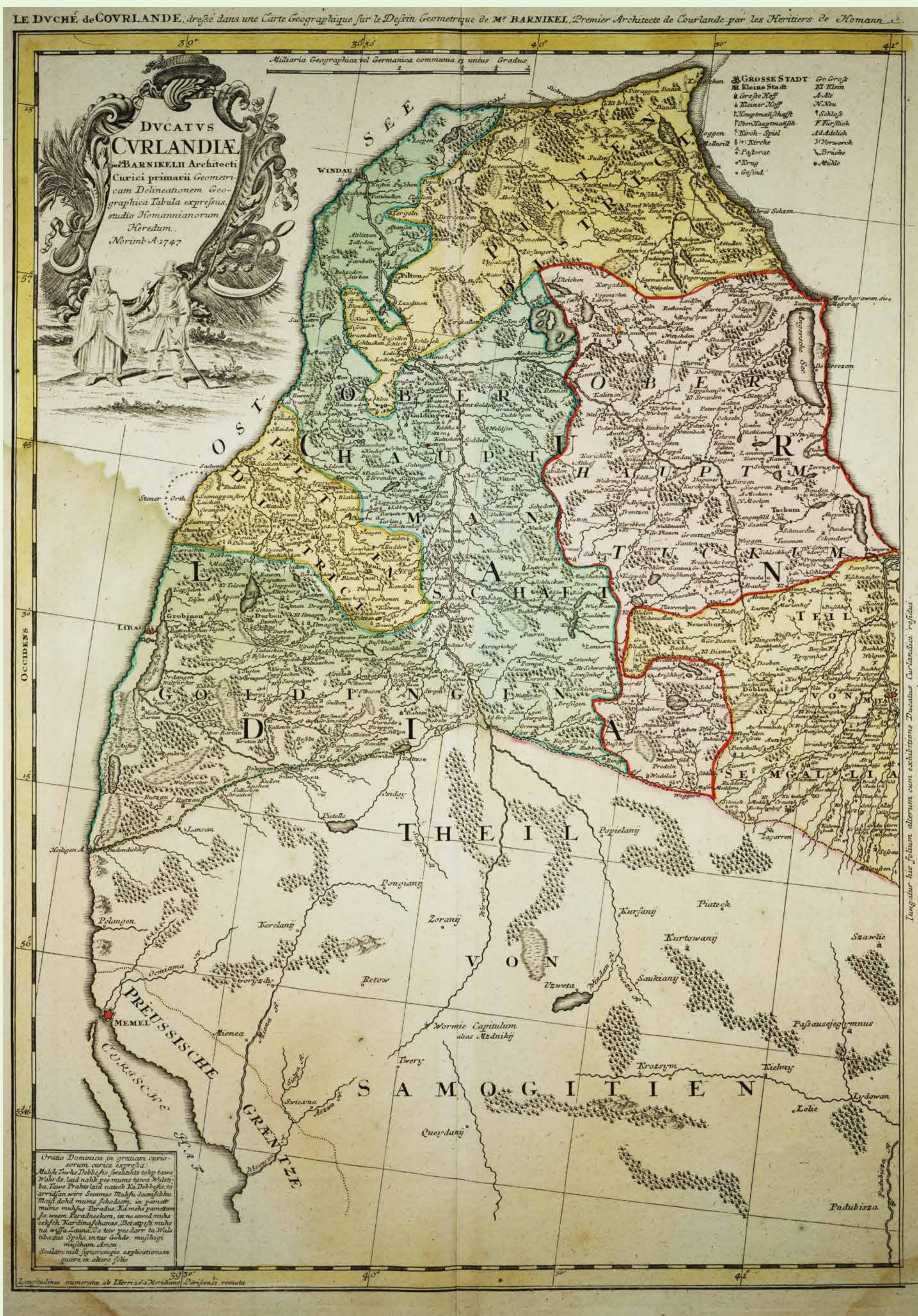
Atbalsta:



visitaizpute.lv

BAZNĪCA UN MĀCĪTĀJI

THE CHURCH AND ITS PRIESTS



Aizputes Sv. Jāņa draudzes baznīca jau 1623.g. bija pilnībā sagrūvusi, bet 1698. un 1699.g. pa lielāka daļa tika uzcelta no jauna.

Baznīcu vēstures pētnieks Teodors Kalmeijers rakstīja, ka abos galvenajos baznīcas mūros vēl ir viduslaiku doma baznīcas atliekas, ko arhitekts B. Šmīds pilnībā noliedza, apgalvojot, ka visas Aizputes baznīcas sienas, vadoties pēc to biezuma un būvveida, mūrētas jaunajos laikos.

1720.g. iebruka baznīcas jumts, sadragājot visus solus, kancele un kori.

1733.g. 10. jūlijā tika pabeigta pirms 13 gadiem sabrukušās baznīcas atjaunošana. Būvdarbiem 8000 florēnu ziedoja Boju un Blendīnes dzimtkungs Fromholds Ernsts fon Montovts.

Jau 1732.g. divos baznīcas torņos tika iekārti un iesvētīti abi zvani. 1737.g. 22. septembrī pēc pabeigtajiem iekšdarbiem tika iesvētīti soli, kancele un altāris. F. E. fon Montovts ierādīja draudzes locekļiem solus, bet daži namnieki ar to bija tik neapmierināti, ka solījās nekad nenākt baznīcā; podnieks Kice pat draudēja pāriet katoļticībā.

1578.g. hercogs Magnuss par Aizputes un Cīravas mācītāju aicināja Joahimu Remlingu, un 1581.g. piešķīra viņam muižas vietu Aizputes pilsētas tūrūmā, kā arī namu Aizputē. 1614.g. J. Remlings apsūdzēts, ka viņš ne tikai baznīcā, bet arī kapsētā piekopis lielu elkdievību ar upurēšanu.

Bernhards Harders, dzimis 1576.g. Hamburgā. 1605.g. bija Kuldīgas pilsētas skolas rektors, pēc tam – mācītājs Ventspilī. 1614.g. hercogs Vilhelms viņu aicināja par Aizputes un Cīravas mācītāju. 1622.g. dižciltīgie viņu iecēla par pirmo Piltenes apgabala superintendentu. 1625.g. viņš sarakstīja baznīcas noteikumus, kas ņemti par pamatu 1740.g. izdotajiem Piltenes baznīcas noteikumiem.

Ādolfs Grots, Liepājas birģermeistara dēls, dzimis 1676.g., 1710. - 1711.g. bija mācītājs Aizputē, pēc tam – Ventspilī. 1718. - 1725.g. viņš ar īpašu, ratiem pievienotu ierīci izmērīja Kurzemes hercogisti un Piltenes apgabalu, un sastādīja pirmo detalizēto Kurzemes karti, ko 1747.g. izdeva hercoga galma arhitekts M. Barnikels.

Dāvids Šeīnefogels, dzimis 1717.g. Liepājā, Vitenbergas universitātē ieguva teoloģijas maģistra grādu, kopš 1745.g. bija Aizputes un Jāmaiķu draudžu mācītājs, no 1760.g. – Piltenes apgabala superintendents.

Ulrihs fon Šlipenbahs savā grāmatā "Gleznainie ceļojumi pa Kurzemi" (1809.g.) rakstīja: "Pilsētas simbols ir baznīcas tornis, kas ir krietni zemāks par pašu baznīcu."

"Kāds ebreju tirgotājs savā testamentā novēlējis 100 dālderus kristīgo baznīcas torņa pulkstenim. Atliek gaidīt, kad kāds ebrejs noziedos naudu arī paša torņa celšanai.

Ulrihs fon Šlipenbahs savā grāmatā "Gleznainie ceļojumi pa Kurzemi" (1809.g.) rakstīja:

"Pilsētas simbols ir baznīcas tornis, kas ir krietni zemāks par pašu baznīcu."

"Kāds ebreju tirgotājs savā testamentā novēlējis 100 dālderus kristīgo baznīcas torņa pulkstenim. Atliek gaidīt, kad kāds ebrejs noziedos naudu arī paša torņa celšanai.

By 1623, Aizpute's St. John Church had become a complete ruin, but a major part of it was rebuilt in 1698 and 1699.

Church history researcher, Teodors Kalmeijers, wrote that some remains of the mediaeval Dom Church can still be found in both of the main walls of the church. This was denied completely by architect B. Schmid, who asserted that all of the walls of the Aizpute church, based on their thickness and type of construction, were built in more modern times.

In 1720, the church roof collapsed smashing all of the benches, pulpit and gable.

On 10th July 1733, the restoration of the church, which had collapsed 13 years earlier, was completed. Aristocrat Fromhold Ernst von Montowt from the Boja and Blendine manors donated 8,000 florins for the building work.

Two bells had already been installed and consecrated in the two church towers by 1732.

On 22nd September 1737, the benches, pulpit and altar were consecrated after the completion of the work on the interior. F. E. von Montowt showed the benches to the members of the congregation but some of the landowners were so dissatisfied with them that they promised never to enter the church again; potter Kice even threatened to convert to Catholicism.

In 1578, Duke Magnus invited Joachim Remling to be the priest for Aizpute and Cīrava, and in 1581 allocated a site for a manor for him in the Aizpute Town field, as well as a building in Aizpute. In 1614, J. Remling was accused of indulging in widespread idolatry, involving sacrifices, not just within the church but in the cemetery as well.

Bernhard Harder was born in Hamburg in 1576. In 1605, he was the Rector of the Kuldīga City School, and subsequently – a priest in Ventspils. In 1614, Duke Wilhelm invited him to become the priest for Aizpute and Cīrava. In 1622, the aristocracy appointed him to be the first Piltene District Superintendent. In 1625, he wrote the church regulations which were taken as the basis for the Piltene Church's Regulations which were published in 1740.

Adolf Grot, the son of the Liepāja Mayor, born in 1676, was the priest in Aizpute from 1710 - 1711, and afterwards in Ventspils. He measured the Duchy of Courland and Piltene District from 1718 - 1725, with a special gadget fixed to his cart and drew the first detailed map of Courland, which was published in 1747 by the Duke's architect, M. Barnickel.

David Scheunevogel, who born in Liepāja in 1717, attained a Master's degree in Theology at Wittenberg University, and was the priest for the Aizpute and Jāmaiķi congregations from 1745. From 1760, he was the Superintendent of Piltene District.

Ulrich von Schlippenbach in his book "Picturesque Journeys through Courland" (1809) wrote:

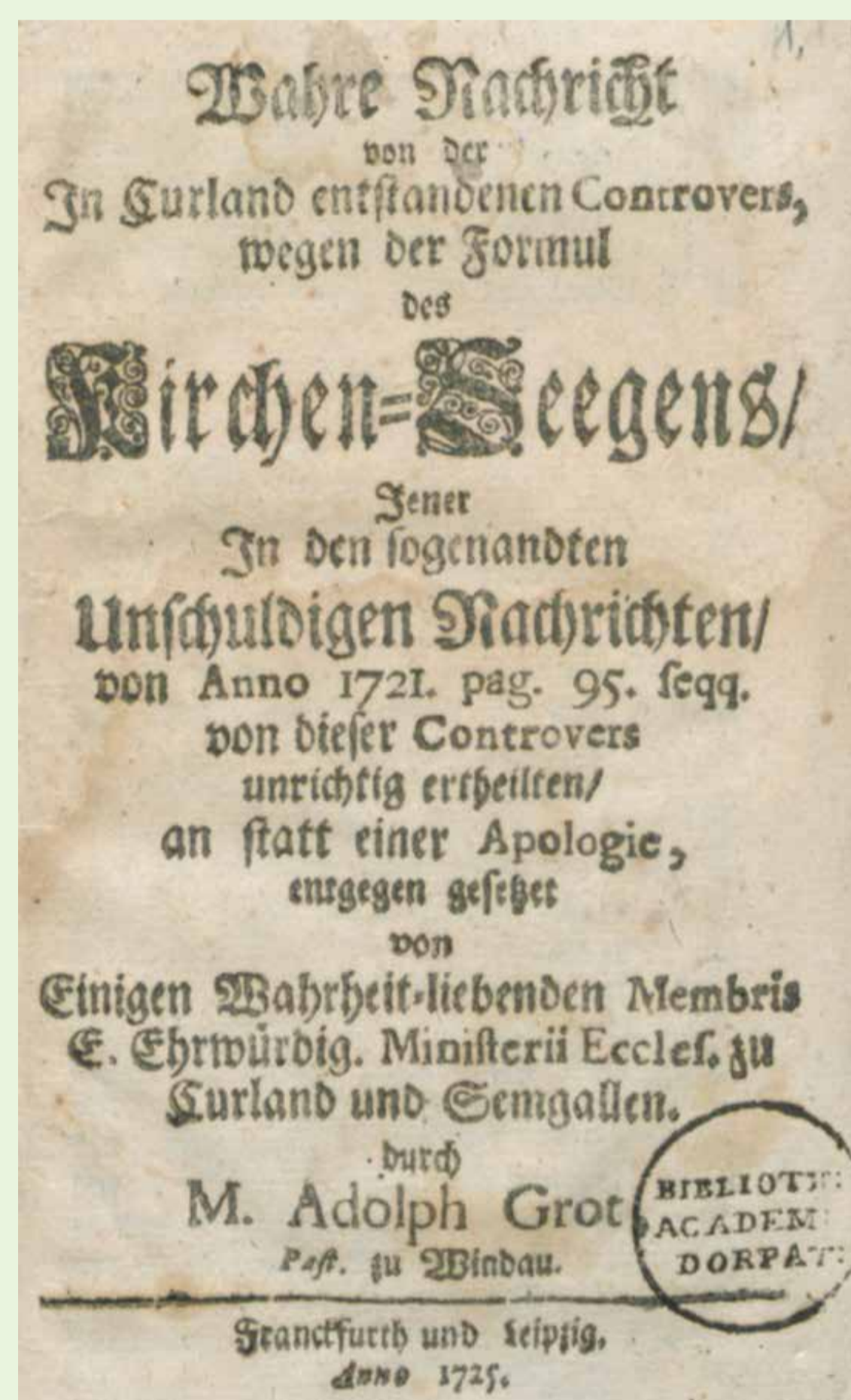
"The symbol of the town is the church tower, which is substantially lower than the church itself."

"Some Jewish merchant left 100 thalers in his will for the Christian church tower's clock. All that remains is to wait for some Jew to donate money for the construction of the tower itself."



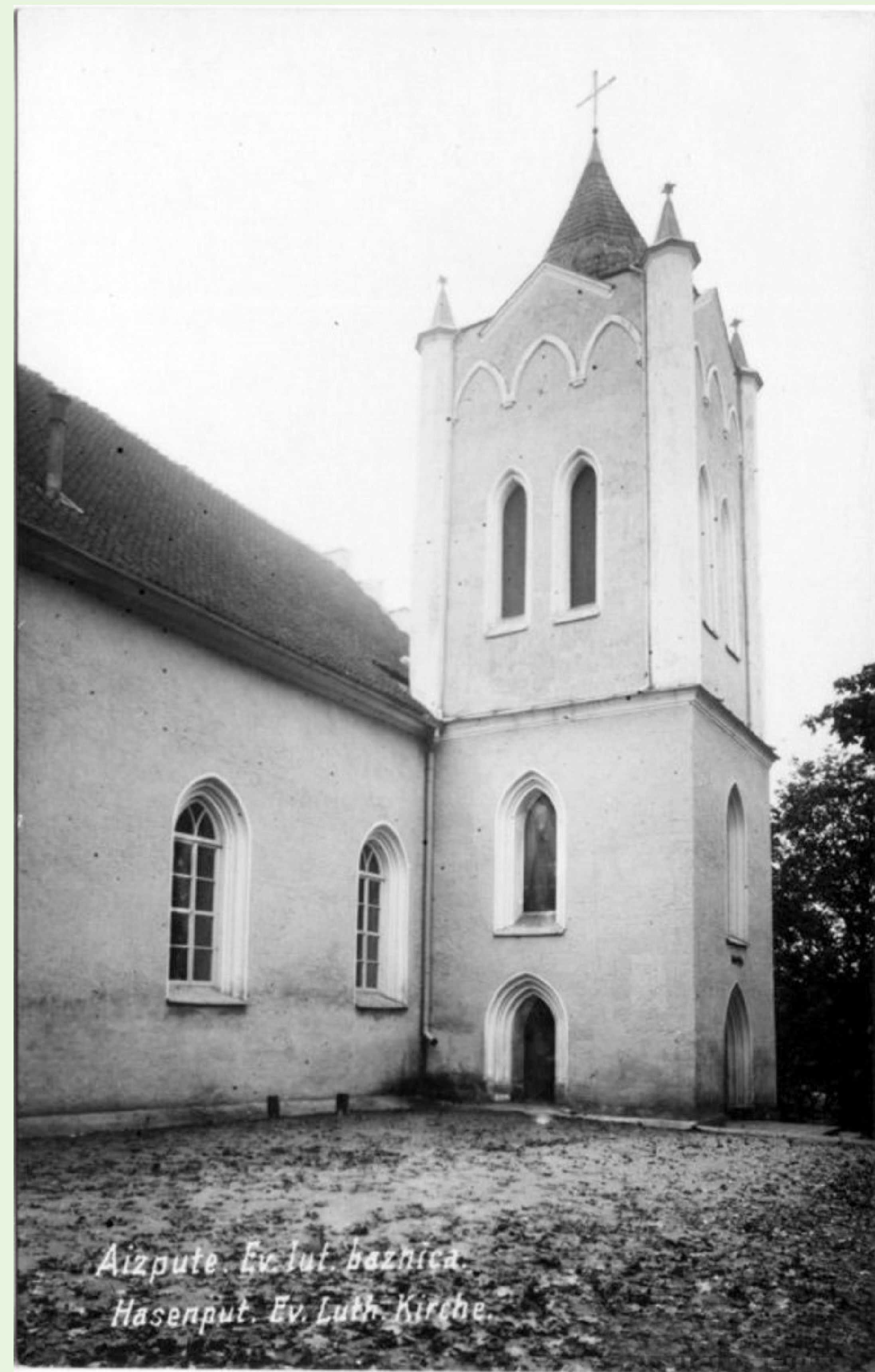
Ādolfa Grota sastādītā Kurzemes un Zemgales hercogistes un Piltenes apgabala karte. Izdevis M. Barnikels 1747.gadā.

Duchy of Courland and Semigallia and Piltene District map compiled by Adolf Grot. Published by M. Barnickel in 1747.



Ādolfa Grota darba "Patiess ziņojums par Kurzemē izcēlušos strīdu par baznīcas svētīšanas formulu" (izdots Frankfurtē un Leipcigā 1725.g.) titullapa.

Adolf Grot's work "A True Report About a Disagreement Which Arose in Courland on the Formula for Blessing Churches". Published in Frankfurt and Leipzig in 1725.



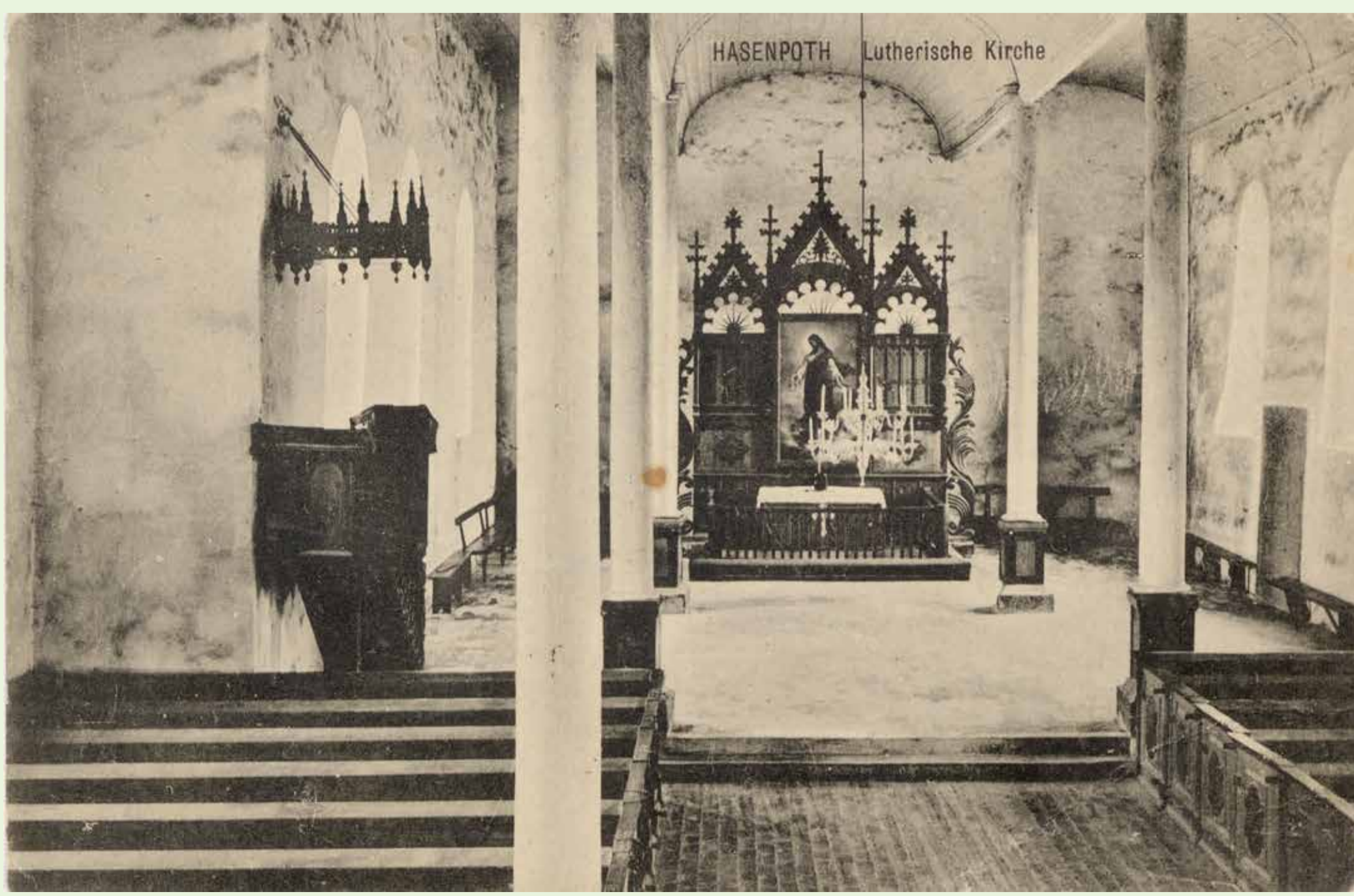
Aizputes ev.-lut. baznīca. 20.gs. 30.-tie gadi.

Aizpute Ev.-Lut. Church. 1930s.



Aizputes ev.-lut. baznīca. 20.gs. sākums.

Aizpute Ev.-Lut. Church. Early 20th century.



Aizputes ev.-lut. baznīcas iekšskats. 20.gs. sākums.

Interior of the Aizpute Ev.-Lut. Church. Early 20th century.



Atbalsta:



visitaizpute.lv

IZGLĪTĪBA UN KULTŪRA

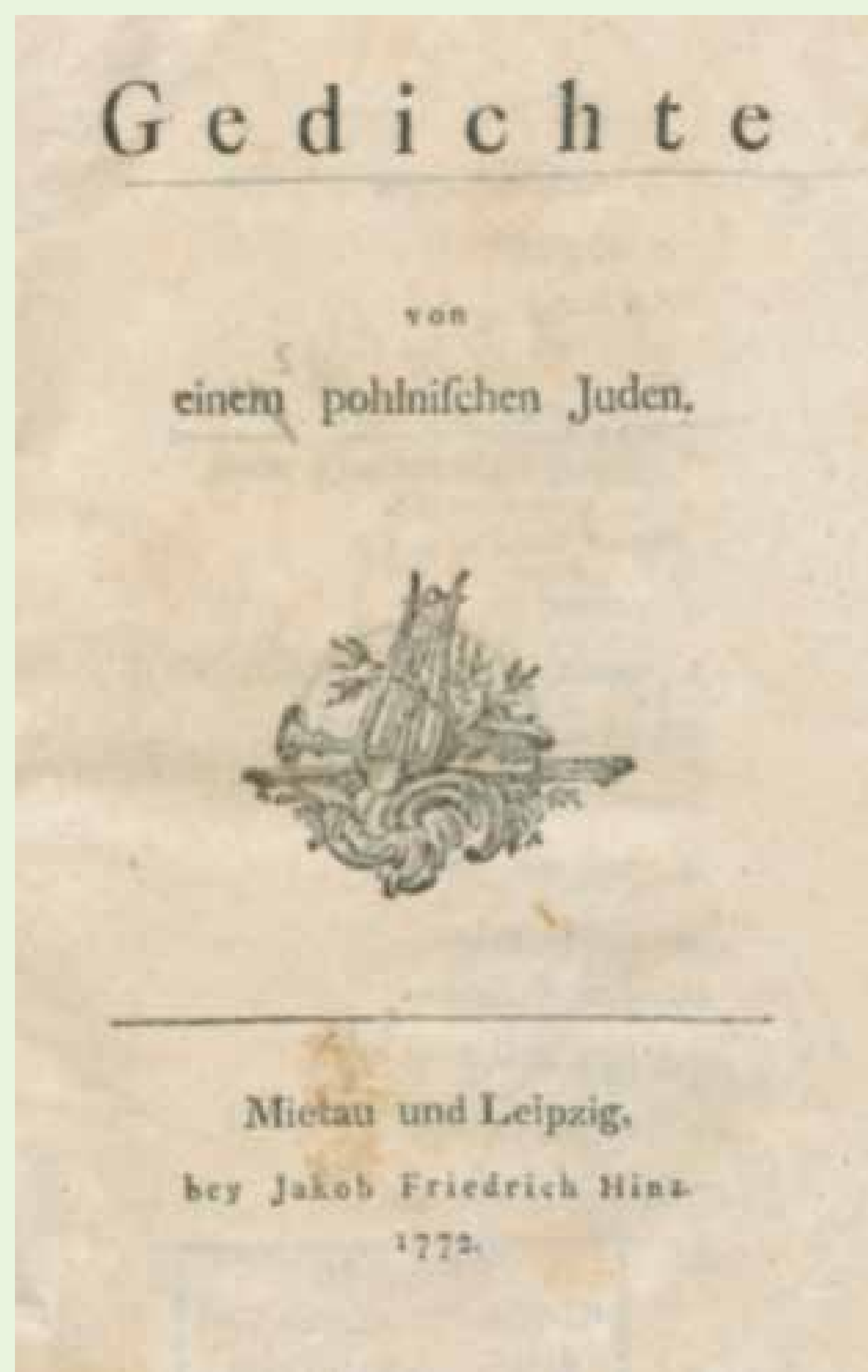
EDUCATION AND CULTURE



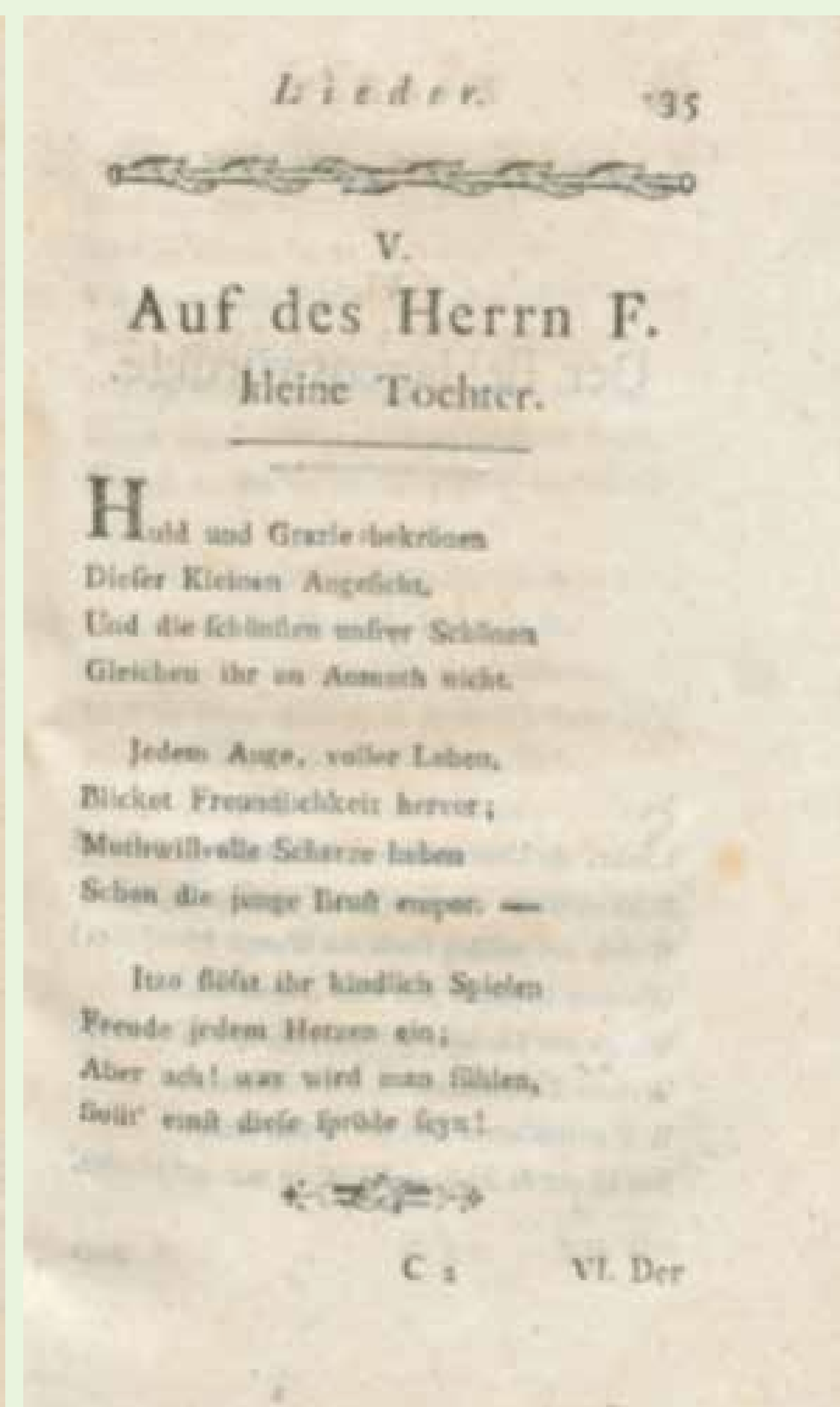
Pirmā populārzinātniskā grāmata latviešu valodā – G. F. Stendera "Augstas gudrības grāmata". Jelgavā un Aizputē izdevis J. F. Hincs 1776. gadā.
The first popular science book in the Latvian language – G. F. Stender's "Augstas gudrības grāmata". Published in Jelgava and Aizpute by J. F. Hinz in 1776.



J. F. Hincs 1772.g. Jelgavā, Aizputē un Leipcigā izdots Kurzemes hercoga galma mācītāja E. F. Okela darbs "Par miesaskāres tikumību".
The religious – moralistic work in German by E. F. Ockel, the Priest to the Court of the Duke of Courland. Published in Jelgava, Aizpute and Leipzig by Jacob Friedrich Hinz in 1772.



I.F.Bēra dzejoļu krājums "Polijas ebreja dzejoļi". Izdevis Jakobs Frīdrihs Hincs 1772. gadā.
I.F.Behr's collection of poetry "Poland's Jewish Poems". Published in Jelgava and Leipzig by Jacob Friedrich Hinz in 1772.



J. F. Hincs Jelgavā un Aizputē 1772.g. izdots G. F. Stendera darbs "Reliģijas patiesība pret brīvdomātāju un naturālistu neticību".
G. F. Stender's religious – moralistic work in the German language. Published in Jelgava and Aizpute by J. F. Hinz in 1772.

17.gs. Aizputē pastāvējusi pilsētas skola. Tās skolotāji dēvēti par kantoriem, kas parasti bija teoloģijas studenti un nodrošināja arī mūziku baznīcā. Skolotāji un kantorī bija – līdz 1618.g. Kaspars Netevigs, 1662.g. - M. Žombkis, 1672.g. - A. Lesle no Silēzijas, kurš bija arī Aizputes pilsētas rakstvedis un baznīcas ērģelnieks, 1693.-1699.g. - K. Harnaks.

Vācu un latviešu grāmatu izdošanu Aizputē veica grāmatu apgādātājs un tirgotājs Jakobs Frīdrihs Hincs, dzimis 1734.g. Neidenburgā, apgaismības ideju piekritējs un brīvmūrnieks.

Pēc studijām Kēnigsbergas universitātē viņš strādāja par mājskolotāju Kēnigsbergā, 1762. – 1764.g. bija Rīgas Doma skolas palīgskolotājs.

1763.g. viņš kopā ar J. F. Hartknohu nopirka Kēnigsbergas grāmattirgotāja J. J. Kantera veikalu Jelgavā, ko izveidoja par izdevniecību. Viņš izdeva vācu apgaismotāju darbus (dailiteratūra, dabaszinātnes, teoloģija, filozofija, pedagogija). Latviešu valodā J. F. Hincs apgādājis Gottharda Frīdriha Stendera jeb Vecā Stendera dzejas, izglītojošu un populārzinātnisku darbu pirmizdevumus latviešu valodā. Domājams, ka Aizputē atradās viņa grāmatu apgāda un veikala filiāle.

Aizputē un Jelgavā J. F. Hincs izdevis šādus G. F. Stendera darbus: Augstas gudrības grāmata no pasaules un dabas (1774.g.) Jaunas ziņģes pēc jaukām meldījām, par gudru izlustēšanu. (1774.g.) Svētas gudrības grāmatiņa. (1774.g.) Tās kristīgās mācības grāmata, tiem latviešiem par svētu izskaidrošanu. (1776.g.)

J. F. Hincs bankrotēja 1784.g. pēc tiesas prāvas ar izdevēju J. F. Steffenhāgenu. Pēc tam viņš darbojies par mājskolotāju, advokātu Aizputē, Pērnavas pilsētas sekretāru. Jelgavā J. F. Hincs uzturēja brīvmūrnieku bibliotēku ar 16 000 sējumiem, glabāja gleznas, skulptūras u.c. mākslas priekšmetus.

J. F. Hincs izdevis arī ebreju dzejnieka un ārsta Izašara Falkensona Bēra dzejoļu grāmatu. Viņš dzimis 1746.g. trūcīgā ģimenē Salantā Lietuvā, darbojās kā tirgotājs Aizputē, kopš 1768.g. studēja medicīnu Kēnigsbergas universitātē, tad - Berlīnē, kur sadraudzējās ar ebreju apgaismības filozofu Mozu Mendelsonu. 1772.g. Halles universitātē I. F. Bērs ieguva medicīnas doktora grādu, no 1773.g. praktizēja Aizputē, 1775.g. pārcēlās uz Mogiļovu Baltkrievijā, vēlāk – uz Pēterburgu, kur darbojās kā kara ārsts. 1781.g. viņš kristījies pareizticībā ar vārdu Gabriels Grigorjevičs, miris 1817.g. Kamjanečā – Podiļskā, Ukrainā. I. F. Bērs bija pirmais ebreju dzejnieks, kurš dzejoja vāciski. Bez jidiša un vācu valodas viņš mācēja arī franču, krievu un latīņu valodas. 1772.g. izdoto krājumu "Polijas ebreja dzejoļi" I.F. Bērs veltīja savam labdarim, Piltenes landrātam Frīdriham Ēvaldam fon Firksam.

There was a town school in Aizpute in the 17th century. The teachers were called cantors, and were usually theology students who provided the music in the church as well. The teachers and cantors were: until 1618 – Caspar Netevigs, 1662 – M. Schombky, 1672 – A. Lesle from Silesia, who was also the Aizpute Town Clerk and the organist at the church, and K. Harnack from 1693-1699.

Book supplier and trader Jacob Friedrich Hinz was born in 1734 in Neidenburg, was a supporter of the Enlightenment and a Freemason and sold German and Latvian books in Aizpute.

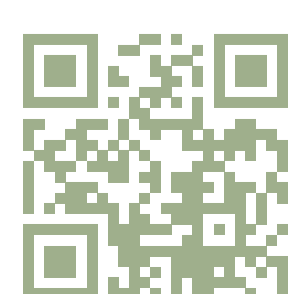
After his studies at Königsberg University, he worked as a home tutor in Königsberg, and was an auxiliary teacher at the Rīga Dom School from 1762 – 1764.

In 1763, together with J. F. Hartknoch, he purchased Königsberg bookseller J. J. Kanter's shop in Jelgava, which they then converted into a publishing house. He published the works of the followers of the German Enlightenment (fiction, natural sciences, theology, philosophy and pedagogy). J. F. Hinz supplied Gotthard Friedrich Stender, or Old Stender, with poetry and first editions of enlightening and popular scientific works in the Latvian language. It is believed that an affiliate of his book publishing house and shop was located at Aizpute.

J. F. Hinz put out the following works by G. F. Stender in Aizpute and Jelgava:
"Augstas gudrības grāmata no pasaules and dabas" (1774)
"Jaunas ziņģes pēc jaukām meldījām, par gudru izlustēšanu." (1774)
"Svētas gudrības grāmatiņa." (1774)
"Tās kristīgās mācības grāmata, tiem latviešiem par svētu izskaidrošanu." (1776)

J. F. Hinz went bankrupt in 1784 after involvement in litigation with publisher J. F. Steffenhagen. Afterwards he worked as a home tutor and attorney in Aizpute and as the Pērnavas Town Secretary. J. F. Hinz maintained a Freemason library in Jelgava with 16,000 books, and owned paintings, sculptures and other art objects.

J. F. Hinz also published a book of poetry by Jewish poet and doctor Isaschar Falkensohn Behr. He was born in 1746, in a poor family in Salantai in Lithuania, and worked as a merchant in Aizpute. He began his studies in medicine at Königsberg University in 1768, and later in Berlin, where he befriended Jewish Enlightenment philosopher Moses Mendelssohn. I. F. Behr attained a degree as a medical doctor at Halle University in 1772, and practiced in Aizpute from 1773, then moved to Mogiļev in Belarus in 1775, and later to St. Petersburg, where he worked as a military doctor. In 1781, he converted to the Orthodox religion, took the name Gabriel Grigorjewitsch, and died in 1817 at Kamjaneč-Podiļskij in Ukraine. I. F. Behr was the first Jewish poet to write poetry in the German language. He knew the French, Russian and Latin languages, as well as Yiddish and German. I.F. Behr dedicated "Poland's Jewish Poems" collection which was published in 1772, to his benefactor, Piltene District Administrator Friedrich Ewald von Firksam.



Atbalsta:



visitaizpute.lv